

KULTURMINNER I KVELIA UTVALGTE KULTURLANDSKAP

2. utgave

Mai 2022

Innholdsfortegnelse:

1	De opprinnelige gårdene innenfor Kvelia UKL	3
2	Gamle husmannsplasser	6
2.1	Husmannsplasser under Leirbakken 8/1 og 8/3	6
2.2	Husmannsplasser under Oppgården 14/1	9
2.3	Husmannsplasser under Kveliaunet 14/2	12
2.4	Plass ovenfor Kvemoen	14
3	Seterområder i Kvelia	15
3.1	Rømmervasseteren	15
3.2	Andre seterområder i Kvelia	16
3.2.1	Setrer under Oppgården og Østgården	17
3.2.2	Setrer under Leirbakken, Leirlia og Nordbakk	20
3.2.3	Setrer under Berglia 14/4 og 14/5	21
3.2.4	Kvetangseteren	22
3.2.5	Setrer under Kvemoen og Murumoen	23
4	Utmarksslåtter og slåttemyrer	25
4.1	Utmarksslått og myrslått under gårdsnr 8	26
4.2	Utmarksslått og myrslått under 14/1	29
4.3	Utmarksslått og myrslått under 14/3	31

4.4	Utmarksslått og myrslått under 14/4.....	33
4.5	Utmarksslått og myrslått under 14/6, 14/8, 14/9 og 14/12	34
4.6	Utmarksslått og myrslått under 15/1, 16/1, 16/2 og 17/1	35
5	Registrerte gravhauger.....	36
6	Registrerte fangstgroper	39
7	Registrerte slagghauger etter jernvinneanlegg.....	41
8	SEFRAK-bygg.....	43
9	Gamle ferdselsveier.....	45
10	Skytterbaner	47
11	Nyere kulturminner	49
12	Bilder av Kvelia fra Lars Ingulfs fotosamling.....	51

1 De opprinnelige gårdene innenfor Kvelia UKL

Innenfor området er det 5 gårdsnr. samt 3 bruksnr. fra et 6. gårdsnr. Fra de opprinnelige gårdene er det fradelte mange bruk som har fått eget bruksnr. Det som er skrevet om opprinnelsen til gårdene nedenfor er stort sett hentet fra Bygdebok for Lierne, Gårdshistorie Nordli, Bind III. Opplysninger om areal er hentet fra Nibio gårdskart.

Gårdsnr. 8 Leirbakken

Gården ligger lengst vest i UKL-området. Hele arealet er på 147460 dekar, hvorav 15556 dekar ligger innenfor UKL-området. Rydningsmannen het Fredrik Fredriksen. Han fikk bøyxel på plassen i 1693, men det er mulig at ryddingen av plassen startet noen år tidligere. På samme måte som de andre bøndene i Nordli var Fredrik Fredriksen leilending under staten (Kongens allmenning). Det samme gjaldt neste bygselsmann Olle Paulsen.

I likhet med alle de andre gårdene i Nordli ble Leirbakken solgt til Hans Hornemann i 1728. Han videresolgte gårdene til flere eiere på Snåsa. Da John Olsen Lerbak endelig fikk kjøpe gården i 1762, var det Ole Jonsen Støvra fra Snåsa som var selger.

I 1772 ble gården delt mellom 2 sønner, og gården ble deretter drevet i fellesskap i et par generasjoner. En gang mellom 1810 og 1838 delte eierne eiendommen mellom seg, men de to husstandene bodde fortsatt under samme tak. Formell utskiftning med grensebeskrivelse skjedde først i 1866. Da flyttet den ene eieren østover og satte opp nye hus på det som ble bruksnr. 1 – Leirbakken Østre (også kalt Nergår'n). Den andre eieren flyttet oppover og bygde nye hus på det som ble bruksnr. 3 – Leirbakken Øvre (også kalt Oppgår'n). Oddbjørg Genberg forteller at i dagligtale ble det bare brukt «Oppatt» og «Neat». Husene på den opprinnelige gården lå et stykke nordvest for «Ingulfsplassen» ifølge Oddbjørg.

Lerbakken Østre hiterst i bildet, Nergården (Ingulfsplassen) til venstre. Den opprinnelige gården bakerst. Bildet tatt før på 1900-tallet. Fra Lars Ingulfs fotosamling.

Det var opprinnelig flere husmannsplasser på begge gårdene. Flere av dem ble senere fradelt og fikk eget bruksnr. I dag er det 23 bruksnr. under gårdsnr. 8, inkl. boligtomter og hyttetomter. De fleste gårdeierne er ikke aktive drivere, men leier ut slåtten til andre bønder. For tiden er det bare en aktiv bonde i Leirbakken/Leirlia/Nordbakk. Eieren driver gården Leirmoen sammen med en gård på Kvemoen hvor det er melkeproduksjon.

Gårdsnr. 14 Kveli (Oppgården)

Kveligården ligger midt i UKL-området og omfatter opprinnelig alt areal mellom Leirbakken og Kvemoen. Hele arealet utgjør 64447 dekar, hvorav 54797 dekar ligger innenfor UKL-området. Denne gården er også nevnt første gang i 1693. Da fikk Peder Poelsen Quælien «*bøxel paa en Rødningsplatz under Nordlie, kaldet Quælien*». Første selveier ble Lars Bentsen, som fikk kjøpe gården av Ingebrigt Eriksen Krogsgaard i 1758.

Gårdens areal var så stort at en del av arealet ble utlagt som statsallmenning fordi antall skyldmark (som var grunnlaget for skattlegginga) ikke sto i forhold til gårdens verdi. Dette skjedde da en plassmann forlangte å få kjøpe en del av gården i 1764. Først i 1796 fikk plassmannen kjøpe det aktuelle området øst for Tverrelva av staten. Det nye bruket fikk bruksnr. 6 med navn Ny-Kveli (Østgården).

Oppgården i 1885. Fra Lars Ingulfs fotosamling.

Det var opprinnelig flere husmannsplasser under hovedbølet. Flere av dem ble senere fradelt og fikk eget bruksnr. Det er registrert 96 bruksnr. under gårdsnr. 14, inkl. boligtomter og hyttetomter. I dag er det husdyr bare på to av gårdene. 3 av gårdeierne har vært medlemmer av Kveli Samdrift DA siden 2000, men melkeproduksjonen ble lagt ned i 2021. Slåtten blir nå leid ut til bønder i andre grender.

Gårdsnr. 15 og 16 Kvemoen (Kvemo vestre og Kvemo østre)

Kvemoeiendommene ligger rundt Kvesjøen, og nesten hele sjøen på 19000 dekar ligger innenfor grensene. Totalarealet på gårdsnr. 15 utgjør rundt 16000 dekar, hvorav 8590 dekar ligger innenfor UKL-området. For gårdsnr. 16 er arealet rundt 8200 dekar, hvorav 5543 dekar ligger innenfor UKL-området. Kvesjøen på 19000 dekar er ikke tatt med ved beregning av areal.

Rydding av gårdene på Kvemoen antas å ha startet i 1748-49. Første bøkelsmann på Kvemo vestre het Amund Andersen, mens den første på Kvemo østre het Thomas Bentsen. I 1794 var det nye eiere som fikk kjøpe gårdene av Kongen. Peder Olsen fikk skjøte på gården «Westre Øvæmoen» og John Johnsen fikk skjøte på gården «Østre Qvæmoen».

Litt spesielt for begge gården var at de hadde seterrett og rett til myrslått på svensk side. Dette skyldes at setrene og myrene opprinnelig lå på norsk side, men ble svensk etter en grenseoppgang i 1751.

I dag er det 16 bruksnr. under gårdsnr. 15, inkl. fradelte boligtomter og hyttetomter, og 13 bruksnr. under gårdsnr. 16, inkl. fradelte boligtomter og hyttetomter. Det er to aktive bønder under gårdsnr. 15. En driver med melkeproduksjon (sammen med gården i Leirlia). En var medlem i Kveli Samdrift DA fram til 2021, men driver nå med potet og bringebær og leier ut slåtten. Under gårdsnr. 16 er det pr. i dag ingen aktive bønder, men jorda blir slått

Gårdsnr. 17 Murumoen

Murumoen ligger lengst øst i UKL-området, mellom Murusjøen og riksgrensen. Arealet er på 453 dekar, og alt ligger innenfor UKL-området. Ifølge bygdeboka antas Muru Gård å ha blitt ryddet omkring år 1815. Første bruker het Ole Johnsen Holand. Murumoen var statseid helt til 1950 da Kristian Murumo fikk kjøpe en parsell av gårdsnr. 17 og ble selveier på bruksnr. 2.

I dag er det registrert 6 bruksnr. under gårdsnr. 17, inkl. boligtomter og hyttetomter, men 2 av dem er utgått. Det er en aktiv bonde på Murumoen, som driver med sau samt eggproduksjon.

På bruksnr. 1 ble det oppført tollstasjonsbygning i 1900. Tollstasjonen ble nedlagt først på 1960-tallet da tollkontrollen ble lagt til Gæddede. Statskog SF eier eiendommen i dag.

Gårdsnr. 43, bruksnr. 3, 5 og 7

Av den store eiendommen under gårdsnr. 43 med 21 bruksnr., er det kun tre bruksnr. som ligger innenfor UKL-området.

Bruksnr. 3 – Hammer. Gården ligger på nordsida, helt i østre enden av Kvesjøen. Hele arealet på 615 dekar ligger innenfor UKL-området. Det er ikke drift på gården i dag, men gårdeieren bor der fast.

Bruksnr. 5 – Vekset. Gården ligger på sørsida av Kvesjøen ved Limannvika nesten helt øst i Kvesjøen, like vest for bruksnr. 7. Bare en liten del av arealet på 369 dekar ligger innenfor UKL-området. Det er ikke drift på gården i dag. Gårdeieren bruker gården som feriested.

Bruksnr. 7 – Limandvika. Gården ligger så sørsida av Kvesjøen ved Limannvika nesten helt øst i Kvesjøen. Hele arealet på 425 dekar ligger innenfor UKL-området. Gårdeieren driver med ungdyr.

2 Gamle husmannsplasser

I oversikten er bare oppført husmannsplasser som er fraflyttet og hvor det ikke er drift i dag.

2.1 Husmannsplasser under Leirbakken 8/1 og 8/3

Jo-bygget ligger sør for grustaket i Leirbakken, på andre sida av Stormyra.

Iva-bygget ligger mellom Berglia og Skoglia, ca 300 meter vest for Bergligården.

Ruin etter fjøset på Jo-bygget, også kalt Sørbygget. Foto: Ottar Bergli.

Iva-bygget

Plassen ble først kalt Storlimoen. Den ble bortfestet fra 8/1 i 1860 til Iver Olsen Østborg, gift med Eli Andersdatter Løsseli. Plassen har senere bare blitt benevnt som Iva-bygget. Da Skoglia ble fradelt 8/1 i 1911 og fikk bruksnr. 6, omfattet bruket også Iva-bygget, som ligger helt i østre ende av eiendommen. Det er usikkert hvor lenge Iver og Eli bodde på plassen. I 1905 skrev Lars Larsen Ingulfsvand i dagboka si at Leirbakken høstet 6 lass med høy i gamle Iva-bygget. Om det da bodde folk på plassen er vanskelig å si. Det finnes tufter både etter et hus og en jordkjeller på plassen.

Jo-bygget

Denne plassen er ikke registrert som husmannsplass, og det finnes ikke noen kontrakt eller festeavtale på plassen. Bror til fotograf Lars Larsen Ingulfsvand, John Larsen Ingulfsvand, bygde seg en heim der etter at han og broren var ferdig som forpaktere i Leirbakken Øvre. Han var gift med Elen Hansdatter (Jo-Eli). Hun var datter til Hans Johnsen Lerbak på Øvergården. Plassen ble i dagligtale kalt «Bygge» eller «Jo-bygge». Den lå langs kirkevegen fra Lerbakk (og Ingulfsvand) på sydsiden av Lerbakkelva. Jo-Larsa døde 28.07.1923, 70 år gammel. Enka, Jo-Eli, bodde i mange år alene i «Jo-bygge», men flyttet til slutt til Øvergården hvor hun døde 12.01.1945, 81 år gammel.

I 1943/44 ble våningshuset på Jo-bygget flyttet til Leirbakken Øvre og bygd opp med ei forlengelse vestover. Bygget ble først brukt som hovedhus og senere som sommerstue. Huset «Rødstuggu» er nylig pusset opp og er i topp stand. På plasstomta i Jo-bygget finnes det godt synlige rester etter et fjøs. En større mur tyder på at fjøset har vært i 2 etasjer med kjørlembru. Det er også tydelige rester etter en mur på ca. 2 x 2 meter, hvor det kan ha stått ei badstu eller et lignende bygg. Ifølge Oddbjørg Genberg var det også et stabbur på plassen.

Ingulfs plass (Nergården)

Fotograf Lars Larsen Ingulfsvand bygde seg en heim her og festet plassen av Leirbakken Øvre. Husa ble satt opp midt på innjorda til Leirbakken Øvre, nedenfor der veien går i dag. Plassen er litt øst for der den første gården lå (før en av de to familiene som bodde sammen flyttet østover mens den andre flyttet nordover).

Årsaken til at Lars Larsen Ingulfsvand kom til Leirbakken var antagelig at han hentet seg kone der. Kona het Kirsti Lorntsdatter og var datter til Lornts Larsen. Denne Lornts Larsen kom fra Eide i Sørli. Han er registrert som «tilreisende» på Leirbakken Østre ved folketellinga i 1875. På samme sted er kona, Marith Bengtsdatter fra Jorm, registrert som «husholderske hos hufaderen». I et intervju med Johan Aagård fortalte han at denne Lornts ble kalt for «Lornts Kång» uten at han visste hvorfor.

Lars Larsen Ingulfsvands første befatning med Leirbakken kan også være at han og broren, John Larsen, ble forpaktere i Leirbakken Øvre fra 1892 til 1902. Oluf Lerbakk ble gårdeier 12 år gammel, og det var vergen hans, kirkesanger Ole Rønning, som ordnet med forpaktningkontrakten. Forpaktningkontrakten er datert 12. juli 1893. I 1903 skriver Lars Larsen Ingulfsvand i dagboka si at endelig skulle han få bo i egen bolig. Men først i 1911 ble plassen fradelt 8/3 og fikk navnet Nergården med bruksnr. 7.

Her er første punkt i forpaktningkontrakten:

Vi undertegnede, kirkesanger O. Rønning, John Larsen og Lars Larsen Ingulfsvand, vedgår herved at have med hverandre opprettet følgende

Kontrakt:

- 1. Jeg, kirkesanger O. Rønning bortforpakter herved i egenskap av værge for myndtling Oluf Helmer Lerbak, 12 ½ år gl, til de herrer John Larsen og Lars Larsen Ingulfsvand, den til myndtlingen, ved den afholdte registreringsforretning af 19de september f. år, efter afdøde Marit Hansdatter, udlagte gård No. 8, Brugs No. 3 Lerbakken, af skyld mark 1.0, Nordli sogn, Liernes herred, med påstående huse, tilliggende jordvej, på de nedenfor angivne vilkår:
5 – fem – på hinanden følgende år fra førstkommende 14 – fjortende – april at regne. Skulde nogen af parterne afgå ved døden inden udløbet af ovennævnte tid, ansees kontrakten hævet fra nærmest følgende 14 – fjortende – april.*

Lars Larsen Ingulfsvand tok etternavnet Ingulf etter å ha drevet som fotograf noen år. Det er mulig at Lars Ingulf var som et kunstnernavn å regne. Sønnen, Lars, kalte seg også Lars Ingulf. Han drev også en tid som fotograf. Han bodde i Nergården til 1964 da han flyttet til Jevrum. Nåværende eier, Lars Holand, er tippoldebarn til Lars Larsen Ingulfsvand. Dattera til Lars Larsen, Sanna, hadde ei datter, Kristine. Hun var gift med Kåre Holand, og det var deres sønn, Aasmund Holand, som overdro hele fotosamlinga til Lars Larsen Ingulfsvand og Lars Ingulf til Levanger Fotomuseum for oppbevaring og digitalisering. Med gaven fulgte også en del fotoutstyr etter deres virksomhet. Kommunen fikk først tilbud om å overta samlinga, men hadde ikke mulighet til å ta det store ansvaret som dette medførte.

Fjøset og ei forbu på bruket er revet, men våningshuset er i noenlunde bra stand, selv om det er en stund siden det har vært noe vedlikehold. Det er lenge siden huset har vært i bruk, og det er usikkert hva som vil skje videre med bygningen.

Heimlassen til fotografen Lars Larsen Ingulfsvand (Lars Ingulf). Foto: Ottar Bergli.

2.2 Husmannsplasser under Oppgården 14/1

Heggli

Serianna Johnsdatter Ingulfsvand, født 06.06.1870, kom til husmannsplassen Heggli, og tok også Heggli som etternavn. Hun ble gift 24.06.1891 med Fredrik Olsen Tunnsjørørvik, født 1862. Mannen hennes døde tidlig, og hun satt igjen med 7 barn. Det 8. barnet døde da han var 3 år gammel. Serianna flyttet til Grong i 1947 hvor hun døde i 1953. Tomtene etter både hus og fjøs er godt synlig i dag.

Husmannskontrakten til Fredrik Olsen og kone, datert 30. september 1895:

Undertegnede Jakob Fr. Holand (Kveli) tilstaar herved at have bortforpagtet til Fredrik Olsen Tunnsjørørvik og kone paa deres levetid nyrydningspladsen Heggli kaldet, under min gaard G. No 14 B. No 1 Kvelien i Liernes Thinglag paa følgende betingelser:

- 1. I aarlig afgift de første 15 – femten aar kr 10.00 – ti kroner. Afgiften betaltes første gang den 1st januar 1895. 15 aar derefter betales for hvert nyt aar kr 20.00.*
- 2. Husmanden har ret til i gaardens skov paa søndre side af Tværelven og til vestre ende af Rødmyrfloen, paa nordre side af Kveli-Berget at tage det fornødne bygningsvirke til opførelse av hus og gjærder paa pladsen, samt brændsel. Til brændsel maa ikke tages friske grantrær. I denne strækning har husmanden ogsaa ret til fuglefangst. Havnegang har husmanden ret til foruden i den her nævnte Strækning ogsaa paa søndre side av Rømyrvandene for 4 – fire kjør og 8 – otte sauer.*
- 3. Fjeldslot har husmanden paa nordre side af østre Rømyrvand, de saa kaldte Vigmyrene. Skræpperbomyren, Gomyren og Langmyren. Paa søndre side af sistnævnte vand, fra Storfjeldgrubben og østover til og med slotten omkring Stemningspluttene, Sundmyrene medtaget, untagelse gjøres af Fjeldboslættet, Storstakken nordenfor Fjellboden og 2 Stakslet mit for pladsen Næsmoen, som tilhører denne plads. Husmanden tilpligtes at gjøre stengsel omkring sit fjeldhø, saa gaardmanden ingen forpligtelse har til at passe for husmandens hø eller slot.*
- 4. Husmanden har ret til at sælge saa meget hø af pladsen at afgiften kan betales deraf.*
- 5. Forøvrigt har husmanden at rette sig efter husmandsloven.*
- 6. Af denne kontrakt har hver af os en, da 2de ligelydende ere udstedte. Husmanden besørger den ene thinglæst.*

Heggli ligger oppå i lia nordvest for Kveli samfunnshus og Kveli idrettsplass.

Nessmo

Nessmo var også først husmannsplass. Knut J. Tunnsjø festet plassen i 1887. Han var først gift med Lisbeth Jensdatter Jorm, født i 1871. Senere ble han gift med Sanna Larsdatter Bratland, født 19.03.1856. I folketellinga for 1910 står hun oppført med navnet Sanna Næsmo og som kona til Knut i Nessmo.

Husmannskontrakten til Knud Johnsen og kone, datert 31. desember 1886:

Undertegnede Jens Larsen Kveli tilstaar herved at have bortfæstet til Knud Johnsen og Kone på deres Levetid Nyrydningspladsen Næsmon kaldet under min Gaard M.No 145, L.No 174 Kvelien i Liernes Thinglag paa følgende Betingelser.

- 1. I aarlig Afgift de første 15 – femten Aar 4 – fire Kroner og derfter 30 – tretti Kroner. Afgiften betales første Gang 31te Desember 1888. 15 Aar derefter betales første Gang Kr. 30.*
- 2. Grændsene for Pladsen begynder i Storfossen i Tverelven og gaar mod Vest efter Elven til Rømyrvandene og videre mod Nordvest på nordre Side af Rømyrvandet til Tjønnebækken, derefter imot Nordost efter Bækken til Ny Kveliens Grændselinje modstøder og saa imod Sydost efter Grændselinjen mellom Kvelien og Ny Kvelien til førstnævnte Storfos. Desuden har Husmanden Ret til at opprydde og dyrke Næssene ovenfor Storfossen.*
- 3. I denne Strækning har Husmanden Havnegang, Brændeved og Bygningsverk. I Skoven skal ikke sages friske Grantrær til Brændsel.*
- 4. Husmanden har Ret til at sælge saa meget Hø at afgifter kan betales deraf.*
- 5. Af denne Kontrakt har hver af os en, da 2de likelydende ere udstedte.*

Senere kom Johan Bustadmo til Nessmo. Han var gift med Lovise Fredriksdatter Kveli fra Oppgården. I 1950 overtok hennes bror, Finn Kveli, plassen. Først i 1952 ble bruket fradelte 14/1 og fikk bruksnr 34.

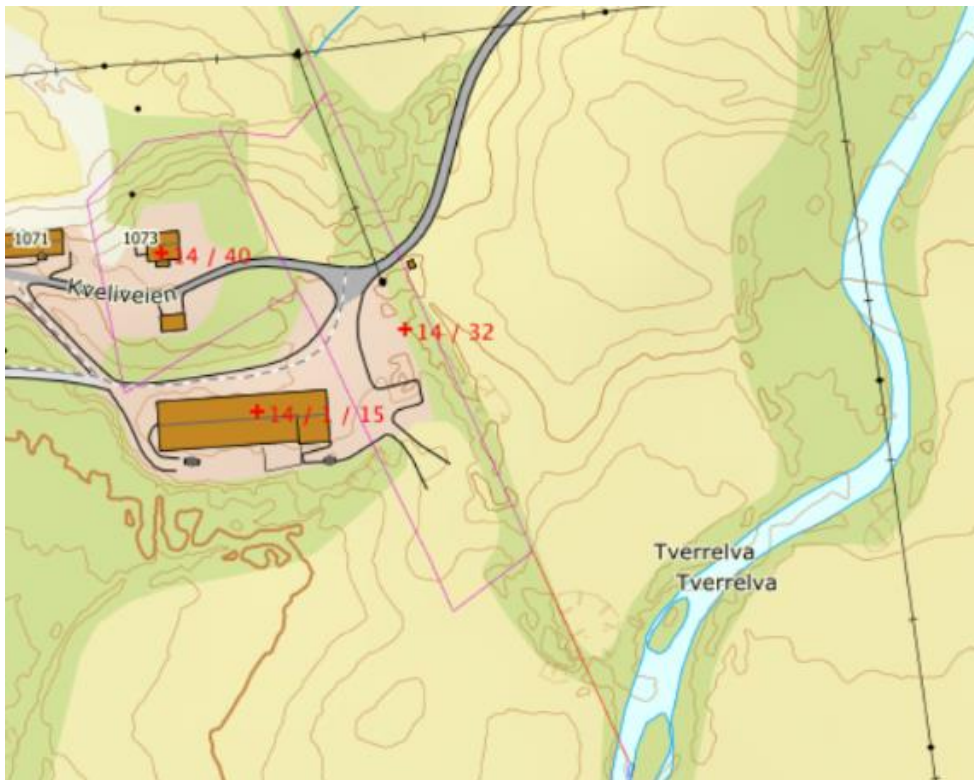
Bruket er fraflyttet for flere år siden, men brukes som feriested av eieren i Oppgården.

Bjørkmoen

Fra Reidar Bollings gårdshistorie:

«Plass under Oppgården. Bortfestet 1873 til Jon Kristiansen fra Sparbu f.1848, d.1883. I 1900 satt Svend Karlsson på plassen. Født i Sverige i 1875 g.m. Beret Iversdtr. f.1864. Etter han kom Roland Bjørk til Moen. Født i Sverige 1865, død 1952, gift 1898 med Anne Marta Hansdatter Kvebrenden født 1867.»

Det har ikke vært mulig å finne noen sikker dokumentasjon av plassen og beboerne før 1900, men Roland var en kjent skikkelse i Kvelia. Han ble bare kalt Roland Andersa. Han var bl.a. dreng i Oppgården. Så vidt vites hadde ikke Roland og Anne Marta noen etterkommere. Bruket ble fradelt bruksnr. 1 i 1951 til Peder J. Skogen, og fikk bruksnr. 32. I «Norges Bebyggelse» fra 1958 står det at våningshuset på Moen var bygd i 1913. I tillegg var det på 1950-tallet fjøs med låve, størhus og vedskjul på eiendommen. Men dyrkajorda utgjorde ikke mer enn rundt 5 mål. I tillegg leide brukerne litt jord av Jevrum (bruksnr. 12). I 1995 ble bruket tilbakeført hovedbølet. Alle bygningene er i dag fjernet og tomtene planert ut.

Husmannsplassen Bjørkmoen, som senere fikk gnr. 14, bnr. 32, var ikke store jordstykket.

Bruvold

Det finnes en «Pladsmannskontrakt» fra 1904 hvor daværende eiere av 14/6 Ny-Kvelien, Jens J. Haugen og Martin J. Haugen, «erkjender herved at have overdraget til medundertegnede Jens Jensen Aunet en under vores gaard beliggende jordstykke Bruvold kaldet (beliggende ved den kile som dannes ved Tverrelvens og vestre Kveliens eiendom støder sammen, og hvis nordre side er begrænset af et opgaaet mærke) til brug og benyttelse paa livstid for sig og kone.»

Dette jordstykket skulle ifølge beskrivelsen ligge mellom 14/32 og Tverrelva. Men det er ingen i Kvelia som kan fortelle om det noen gang har bodd folk på dette stedet. Ingen kan heller huske å ha sett rester etter hus eller tomter i området. Det er derfor mest sannsynlig at Jens Jensen Aunet aldri flyttet til plassen.

2.3 Husmannsplasser under Kveliaunet 14/2

Oldermoen

Ifølge gårdshistoria til Reidar Bolling var Oldermoen tidligere husmannsplass under Kveliaunet 14/2 med Hans Oldermo som husmann. Han kom fra Sørli og het opprinnelig Hans Arntsen Østnord. Han var gift med Eli Olsdatter Kveli i hennes andre ekteskap. De var antagelig rørslige folk for de ble kalt Stor-Hans og Stor-Eli.

De bygde et stort våningshus på plassen. Men så døde Hans, og huset ble solgt til Liernes Forbruksforening. Tømmeret ble kjørt over fjellet til Sandvika med hest og satt opp som det første forretningsbygget til Liernes Forbruksforening. Det sto der hvor huset til Helga Hansson står i dag. Senere ble det kjøpt av Otto Appelvist og flyttet til et stykke øst for Allheim. Huset benevnes Appelvisthuset den dag i dag.

+Senere kjøpte brukerne i Berglia plassen og satte opp seterstue og sommerfjøs der. Etter fradeling fikk bruket bruksnr. 17 med navn Oldernes.

Seterstugge sto «under» O-en der det står Oldernes på kartet.

Solbakken

Plassen ligger på gnr. 22, bnr. 7, og tilhører i dag familien Rustad i Røyrvik. Ifølge Ragnar Harbækvold ble bruket anlagt ca. år 1900. Det eneste huset som det finnes rester etter i dag, er et såkalt bekkhus (for avkjøling av melk). Området der selve gården lå vises imidlertid godt i terrenget. Plassen ligger ca.

250 meter ovenfor parkeringsplassen Solbakken og ca. 50 meter fra veien på vestre side.

De som bodde på Solbakken ifølge Ragnar Harbækvold var: Anders Olof, som var fra Sverige, og hans hustru Kari, som var fra Grong. De tok navnet Solbakken. De hadde 4 barn: Jonas, Nils, Ada og Ola. Ada ble gift i Sørli (mor til bl.a. Benny Arvasli). De andre tre dro trolig til Snåsa som gjetere og drenger. I folketellinga i 1920 er hele familien registrert i Sørli-Berglia

Familien drev vanlig gårdsdrift med sau, ku og geit. I tillegg drev Anders Olov som lasskjører og fiskhandler. Turene gikk både fra Namsos og Formofoss til Nordli. På Namsosturene kjøpte han fisk, i hovedsak sild, som han solgte videre.

Husene var oppsatt av ubarket tømmer, og forsvant temmelig fort. Så vidt Ragnar Harbækvold husket, var bolighus og fjøs bygd slik at det var en gang med inngang til fjøs og stuggu på hver side.

Bildet ovenfor er fra Lars Ingulfs fotosamling. Anders Olof helt til venstre. Kari med Ola på fanget. Kvinnen helt til høyre er Nilsine Homo. Hun dro rundt som setertaus og pige.

Harmoen

Ifølge gårdshistoria til Reidar Bolling var svensken Amund J. Harmo husmann på plassen Harmoen en gang på slutten av 1800-tallet. Senere overtok Hans Kvetangen, gift med Ane Lerbakk. I 1915 ble Harmoen fradelt fra bruksnr. 2 til Ingvald Harmo. Bruket fikk bruksnr.

16. Plassen er fraflyttet for lenge siden. Våningshuset, som Ingvald Harmo satte opp, er fjernet og tomta planert. Det er imidlertid mye igjen av det eldste våningshuset. Det er også synlige merker etter fjøset og etter en jordkjeller i bakken nedenfor tunet.

Rester etter stue og fjøs på husmannsplassen Harmoen. Foto: Ottar Bergli.

2.4 Plass ovenfor Kvemoen

Tømmeråsen

Det er litt usikkert om dette fra først av var en husmannsplass. Bruket ble fradelt 16/1 1898 og fikk bruksnr. 3. Ifølge bygdeboka var det Ole Johnsen og kona Lisbeth Hansdatter Kvemo som bodde der. Årsaken til at de fikk seg en boplass på Kvemoen er nok at Lisbeth Hansdatter var datter til gårdeier Hans Johnsen på 16/1. Ifølge folketellinga i 1875 bodde hun da på Kvemoen Østre. Allerede i 1914 kjøpte eieren av 16/1, Arnt Eidesmo, bruket. Det fortelles at de som bodde på plassen flyttet ned til gården etter hvert. Det vises tufter etter flere bygninger på plassen, og det er også tydelig hvor innjorda har vært.

Rester av en mur i Tømmeråsen.
Foto: Ottar Bergli

3 Seterområder i Kvelia

3.1 Rømmervasseteren

Rømmervasseteren er den eneste setervollen som fortsatt holdes i hevd i Kvelia. Innjorda blir slått og graset fraktet bort hvert år. De fleste av bygningene på setervollen er bra vedlikeholdt. Bygninger som finnes i dag er: 2 seterstuer, 2 sommerfjøs, forbu, gris-/kalvehus, brønnhus og utedass.

Siste året det var folk og buskap på seteren hele sommeren var i 1956. Da hadde denne seteren antagelig vært i bruk i minst 135 år. Seteren ligger på nordsida av Vestre Rømmervatn, ca. 200 meter fra vannet. Det var også en høstseter i østre enden av Østre Rømmervatn, men det er usikkert hvor lenge den var i bruk. Det finnes ingen rester av denne i dag.

Opprinnelig var det en sommerseter og en høstseter ved Rømmervatnet.

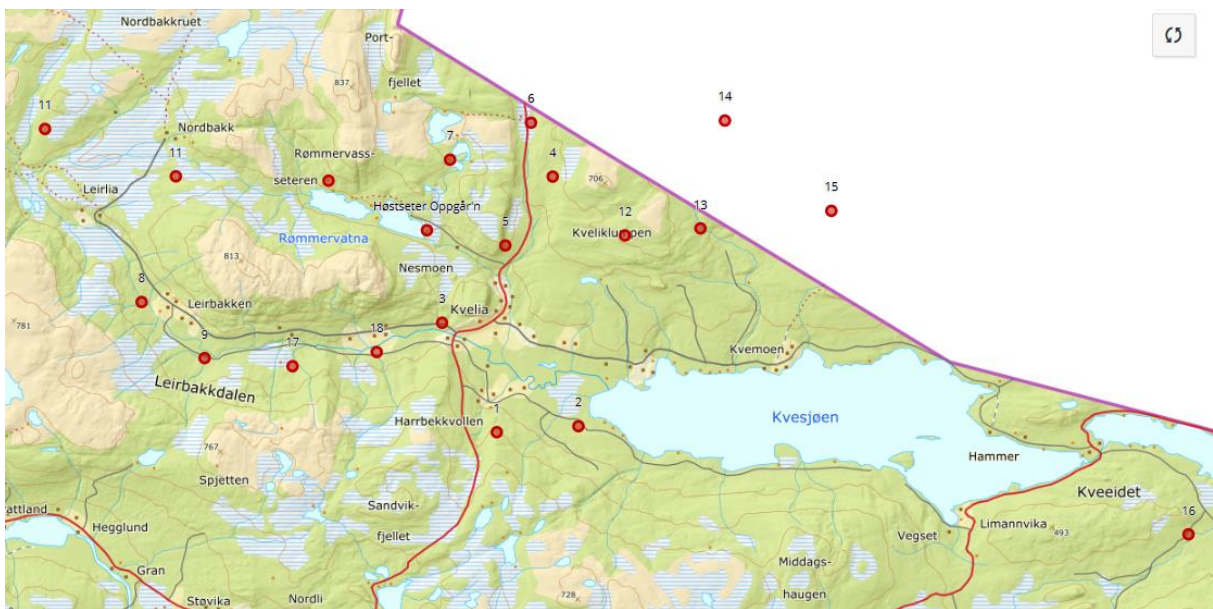
En del av bygningene på Rømmervasseteren med 2 seterstuer, fjøs og forbu.

Foto: Roy Vebjørn Kveliaunet.

Mannskapet på Rømmervasseteren i 1912. Dordi helt til venstre, Jakob helt til høyre. Avfotografert fra boka *Mat i Trøndelag*.

3.2 Andre seterområder i Kvelia

Nr.	Navn på seteren	Seteren tilhørte gården	Beliggenhet gårds-/bruksnr.	Lengde-/breddegrad
1	Gamseteren (sommerset)	Oppgården	14/3	437032/7153147

2	Kveseteren (høstseter)	Oppgården	14/25	438660/7153472
3	Setervollen (vårseter)	Oppgården	14/1	435780/7155826
4	Gamseteren	Østgården	14/12	438527/7158790
5	Østerliseteren	Østgården	14/6	437500/7157528
6	Østgårdsseteren (husene flyttet fra Østerliseteren og brukt under veiarbeid)	Østgården	14/6	Lite trolig at det var seterdrift her.
7	Brennseteren	Kvebrenna	14/9	436386/7159349
8	Leirbakkseteren	Leirbakken Østre	8/1	429461/7156712
9	Leirbakkseteren	Leirbakken Øvre	8/3	430792/7155666
10	Leirliseteren	Leirlia	8/2	427750/7160808
11	Nordbakkseteren	Nordbakk	8/4	430452/7159544
12	Kvetangseteren	Kvetangen	14/8	439982/7157479
13	Fossdalsseteren (vårseter)	Kvemo Vestre	15/2	441594/7157371
14	Gamseteren (høstseter)	Kvemo Vestre	På svensk side	
15	Johansaseteren	Kvemo Østre	På svensk side	
16	Muruseteren	Murumoen	17/1	451529/7149822
17	Gamseteren (Bergliseteren)	Berglia	14/5	432597/7155341
18	Olderneseteren	Berglia	14/17	434482/7155367

3.2.1 Setrer under Oppgården og Østgården

Andre setrer tilhørende Oppgården 14/1

Oppgården hadde flere setrer i utmarka lenge før Rømmervasseteren ble bygd opp. I beskrivelsen av 271 Qvelien i matrikkelen i 1723 står det: «*Sætter i Hiemmemarcken ¼ miil fra Gaarden.*» En regner med at seteren som er nevnt her er «Gamseteren» som vi i dag så vidt kan finne tufter etter på 14/3 Harbækvold.

I Bygdebok for Lierne kommune, bind III, står det at Lars Jensen, som eide Oppgården 14/1 fra 1818 til 1850, hadde tre setrer, vårseteren «vest i Bergom», en solvendt beliggende setervoll som ga tidlig beite, «sommerseteren» på sørsida av elva ovenfor Harbækvold, og «høstseteren» nede ved Kvesjøen for å utnytte «toven». En kan så vidt se hvor «Gamsetervollen» var i lia ovenfor Harbækvold, mens det er tydelige rester etter en stall på «Kveseteren», som helt sikkert var nevnte høstseter. Det fortelles at seterstuggu brant ned, men at det ble bygd opp ei skogastuggu på setervollen senere.

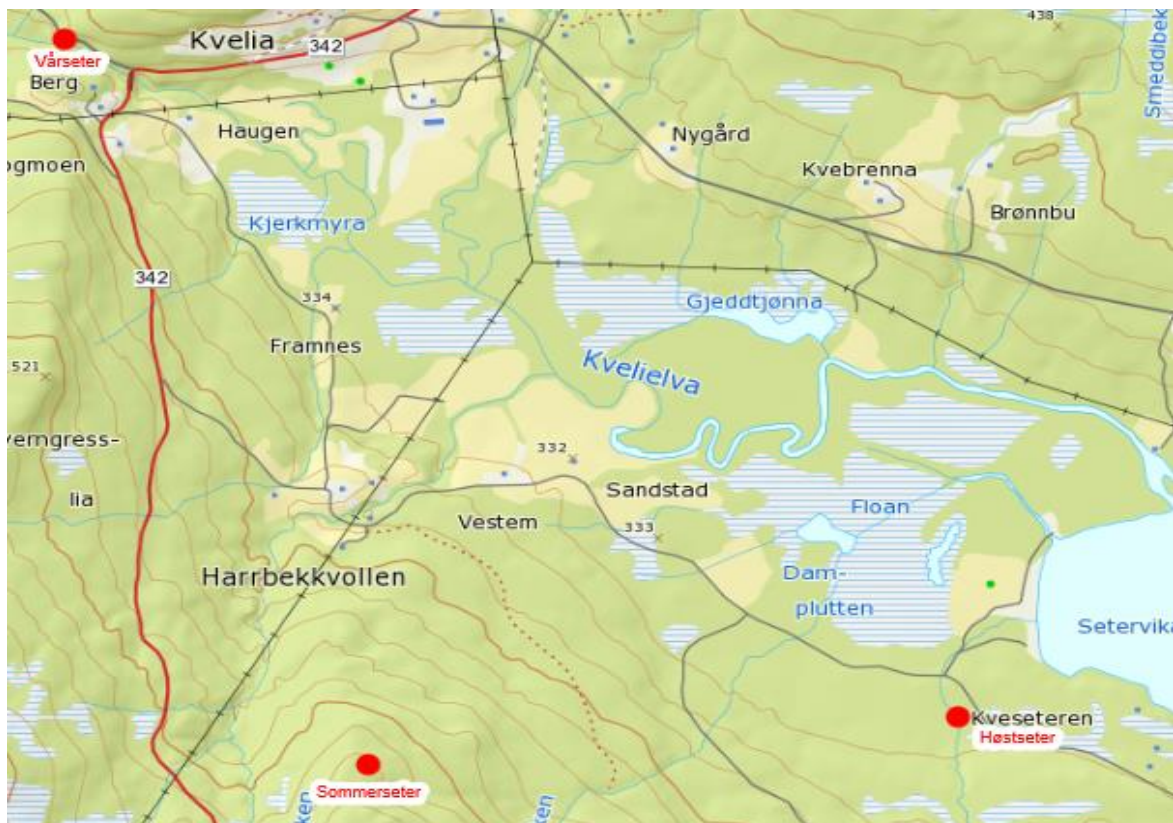
Hans Kveli skriver i et dokument til bygdeboknemnda i 1985 at etter at Lars Jensen overtok gården i 1821 ble det brukt bare en seter – Rømmervasseteren. Ifølge Ragnar Harbækvold har det aldri vært seterdrift under Harbækvold-gården.

Området der vårseteren lå bærer fortsatt navnet «Setervollen». Den ligger et par hundre meter vest for Kvelibrua ved Leirbakkveien. Her finnes det rester etter en steinmur, hvor det kan ha vært ei badstu eller en jordkjeller.

Rester etter en mur på Setervollen ved Leirbakkveien. Foto: Ottar Bergli.

Hans Kveli fortalte at det også var en seter på «Villjo-vollen». Dette er innjorda ovenfor Berg. Hans mente at Nergården brukte denne seteren som vårseter, og at Nergården også brukte Gamseteren (Sommerseter på kartet) og Kveseteren. Det er godt mulig at Nergården brukte alle tre setrene på sørsida av Kvelielva. Nergården var eget bruk fra 1826 til 1850. Ifølge Hans Kveli tilhørte alt land på sørsida av elva Nergården.

De 3 setrene som Oppgården brukte, som muligens også ble brukt av Nergården ei tid.

Setrer tilhørende Ny-Kveli (Østgården) 14/6

I forbindelse med en rettsak mellom gårdeier Lars Bentsen i Oppgården og husmann Jens Jensen i 1764 er det nevnt en seter som ligger $\frac{1}{4}$ mil nord «for den lille seter fra elven nest ved gården». Alt tyder på at nevnte seter er «Gamseteren», som i dag ligger på Jevrum 14/12. Alle husene på seteren ble flyttet, men det vises tufter etter 5 bygninger i dag.

Martin og Eli M. Haugen har ryddet setertomta på Gamseteren og ordnet bål plass og sittebenker.

Østerliseteren er ganske sikkert av nyere dato enn «Gamseteren». Den lå på vestre side av Tunnsjøvegen, mens «Gamseteren» er på østre side. Det er også registret en annen seter, Østgårdsseteren, hvor bygningene sto omtrent der Tunnsjøveien går i dag. I Bygdebok for Lierne kommune, bind 5, temahefte 2, Seterbruk og utmarksslåtter, står det at Østgårdsseteren var i drift fram til 1915. I 1983 registrerte kulturkontoret i Lierne kommune kulturminner. Der står det at seterstua og seterfjøs fra Østerliseteren ble flyttet i 1930 og brukt som henholdsvis veistasjon og redskapsbu til arbeidsfolket som bygde Tunnsjøvegen. Alle spor etter bygningene har kommet bort i forbindelse med utvidelse av veien.

Det har ikke vært mulig å finne ut om det har vært seterdrift i Østgårdsseteren at bygningene ble flyttet dit fra Østerliseteren. Det synes imidlertid mest trolig at stedet på nytt ble kalt Østgårdsseteren fordi bygningene kom fra en seter tilhørende Østgården.

Brennseteren tilhørende Kvebrenna 14/9

Kvebrenna ble utskilt fra Ny-Kveli 14/6 i 1861. Nybruket fikk seterrett ved Østgårdstjønnene, selv om seteren lå langt fra gården, ca. 4,5 km i luftlinje. Det er satt opp ei hytte med uthus på setervollen i dag, og det er ikke noen synlige tufter etter seterhusene.

3.2.2 Setrer under Leirbakken, Leirlia og Nordbakk

En kjenner til 4 områder hvor det har vært seter lengst vest i Kvelidalen.

Seter tilhørende Leirbakken 8/1

Leirbakkseteren er nok den eldste seteren i området. Det var antagelig seterdrift her før Leirbakken ble delt i to gårder, Leirbakken Østre 8/1 og Leirbakken Øvre 8/3. Ifølge bygdeboka skjedde delinga en gang mellom 1810 og 1838. En kan finne antydning til steinmurer i området i dag.

Seter tilhørende Leirlia 8/2

Da Leirlia ble fradelt 8/1 i 1875, står det i Delings- og skyldsettingsforretningen: «*Leerlien med paastaaende tilhørende seter og omliggende strekning skulle tilhøre Arnt*». Leirlia ble ryddet i 1841 av kårfolket i Leirbakken. Det er lett å se hvor setervollen er i dag, og det finnes også ruiner etter to bygninger.

Seter tilhørende Leirbakken 8/3

Seteren til Øvre Leirbakk er blitt benevnt både Leirbakkseteren og «Olufseteren». Seteren er nok eldre enn Oluf Lerbak, men det er mulig den i ettertid ble kalt «Olufseteren» for å skille den fra den andre Leirbakkseteren. Oluf Lerbak ble gårdeier i 1892 bare 12 år gammel. I perioden 1892 til 1902 ble gården forpaktet av brødrene Lars og John Larsen Ingulfsvand. I Bygdebok for Lierne, bind 5, temahefte 2, Seterbruk og utmarksslått, står det at seteren var i drift fra først på 1800-tallet og fram til ca. 1910. Videre står det at seterdrifta opphørte i 1920. Oddbjørg Genberg mener at årstallet 1910 er mest riktig. Hun kan fortelle at etter at Jakobine Ryan kom til Leirbakken som kona til Oluf Lerbak i 1904, var hun setertaus i Leirbakkseteren en del år.

Seter tilhørende Nordbakk 8/4

Nordbakkseteren er ikke nevnt i temaheftet som omhandler setrer og utmarksslåtter. Setervollen er imidlertid lett synlig, og det er tydelig at setervollen har vært stor. Det finnes også enkelte tufter etter bygninger. En har ingen opplysninger om når denne seteren var i drift.

3.2.3 Setrer under Berglia 14/4 og 14/5

Strekningen Bergliseter 14/5 ble fradelt Leirbakken 8/3 i 1862. Bergliseteren ble brukt fram til omkring 1900. Da ble seterhuset flyttet til Olderneset hvor det tidligere var en husmannsplass (Oldermoen), antagelig for at seteren da ble liggende nærmere gården. Det er vel fra da av at Bergliseteren ble kalt «Gamseteren». I et intervju med Lars og Peder Bergli først på 1980-tallet fortalte Lars at «goffa» Lars Arntsen Bergli også kjøpte husene på Støseteren og flyttet dem til Olderneseteren. Støvika hadde seter et stykke oppe i lia sørvest for Bergliseteren.

På setertomta på Olderneset står det fortsatt ei murpipe av stein. Det vises også et firkantet kjellerhull, som var kledd med store steinblokker fra steinbruddet oppe i Oldernesbekken. Vest for seterstuggu sto det et fjøs. Ifølge Lars og Peder Bergli ble fjøsmuren kjøpt av Martin Haugen og brukt

på sommerstuggu på Jevrum. Oppe på bakken fortalte de at det sto to sommerfjøs. Ovenfor sommerfjøsene var det ei «kaldkjøll» med melkhus. Melkhuset ble flyttet til Berglia og brukt som kvennhus etter at det var slutt med seterdrifta. Seterdrifta på Olderneset opphørte da Leirbakkveien kom i 1925. Før veien ble bygd gikk ferdselen fra Leirbakkdalen nedover Berglijorda, over elva og forbi seterhusene.

Ruin etter fjøset på Bergliseteren (Gamseteren).

Muren fra seterstuggu på Olderneset.

3.2.4 Kvetangseteren

Kvetangseteren, tilhørende Kvetangen 14/8, er kanskje den mest interessante av alle registrerte seterområder i Kvelia. Det finnes ruiner etter 6 forskjellige bygg innenfor et område på rundt 150 meter i diameter. Det er også litt spesielt at seteren lå nesten oppe på Litjfellet, ca 3 km i luftlinje fra gården og 280 meter høyere over havet.

I Bygdebok for Lierne kommune, bind 5, temahefte 2, Seterbruk og utmarksslått, står det:

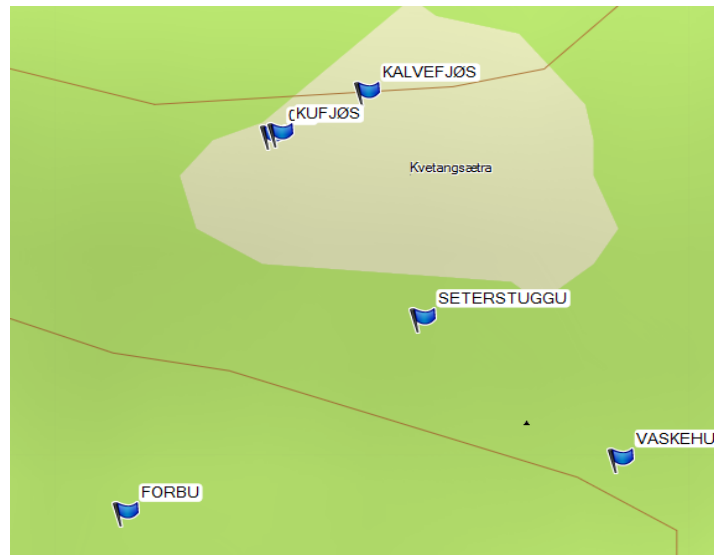
«Jordbrukstellinga i 1870 viser at Ole Arntsen Kvetangen høster 34 lass for fra sine utslåtter. Ved denne seteren finnes det et lite område der det vokser liljekonvall, det er ellers ikke vanlig i Kvelia. Her finnes bl.a. en del stakkslett inne i skogen hvor man hesjet star, såkalte «seta».»

De 6 bygningene som vi ser ruiner etter i dag ligger i lia nedenfor en liten høyde, som på kartet er benevnt «Seterhøgda». På nordsida av høgda er det ei stor myr, hvor det er naturlig å anta at det foregikk myrslått. Bygningsruinene ble registrert i 1983 i forbindelse med en omfattende registrering av SEFRAK-bygg (bygninger fra før 1900) i regi av fylkeskommunen og kommunen.

Bygningene er spredt innenfor et område på 150 meter i utstrekning. Ifølge SEFRAK-registreringa dreier det seg om et bekkhus, et vaskehus, ei seterstuggu, et kufjøs, et kalvefjøs og ei forbu.

Når seterhusene ble bygd, er det ikke mulig å fastsette, men seteren er nevnt i jordbrukstellinga i 1865. Ifølge Bollings gårdshistorie var Kvetangen fra først av husmannsplass med Arnt Olsen Grøndalsmoen som husmann. Han var gift med Eli Hansdatter. De hadde bare ett barn: Ole Arntsen Kvetangen, født 1822, død 1904. Ole Arntsen fikk kjøpe gården i 1853. Det er sannsynlig at det var Ole Arntsen som bygde opp Kvetangseteren. Neste generasjon (dattera Susanne, som ble gift med Ole Olsen Sandvik) overtok antagelig gården på slutten av 1800-tallet.

Det spesielle med seterbygningene er at de er veldig store til seterhus å være, samt at de er laftet av veldig kraftige tømmerstokker. Det fortelles at da våningshuset på Kvetangen ble bygd i 1875, ble tømmeret hentet fra sørsida av Kvesjøen fordi skogen på nordsida var gått tapt i en stor skogbrann. Det er ikke sikkert når denne brannen var, men Hans Kveli mente at det var en gang mellom 1740 og 1750. Det er da vanskelig å tenke seg hvor tømmeret til seterhusene ble tatt fra. Ble det også hentet fra sørsida, eller berget skogen så høyt til fjells?

Bekkehuset ligger ved bekken like øst for vaskehuset.

Ruin etter seterstuggu på Kvetangseteren

Ruin etter forbu på Kvetangseteren

3.2.5 Setrer under Kvemoen og Murumoen

Setrer tilhørende Kvemo Vestre 15/2

Ifølge temaheftet «Seterbruk og utmarksslått» var Fossdalsseteren og Gamseteren i bruk som henholdsvis høstseter og vårseter av oppsitterne på Kvemo Vestre fram til ca. 1880. Gamseteren ligger på svensk side. I et grensedokument fra 1751 står det: «*hvor nogle myrslætter samt en Sæter lagdes ind paa nordre side av Linien ryddet og opbygd af en norsk Nyebygger som for 2 a 3 aar siden har satt sig ned Nordenfor Zvedlie siøen*».

Om det finnes rester etter seteren på svensk side vites ikke. Fossdalsseteren er imidlertid lett å finne. Her er det tydelig ruiner etter en stor bygning, som muligens kan ha vært kombinert seterstue og –

fjøs. En steinmur indikerer at det har vært kjørllembu opp til en fjøslem. I 1954 ble siste rest av Fossdalsseteren revet og kjørt ned til gården og brukt til ved.

Rester etter det som antagelig har vært ei kjørllembu på Fossdalsseteren.

Seter tilhørende Kvemo Østre 16/1

Også Kvemo Østre hadde seter på svensk side, «Johansaseteren». Oppsitterne på gården drev både setring og myrslått på andre siden av grensen. Dette har nok sammenheng med at dette området fra gammelt av var ansett som norsk land. Etter grenseoppgangen i 1751 ble området svensk, men bøndene på Kvemoen fikk fortsatt drive setring og myrslått som før.

Seter tilhørende Murumoen 17/2

Muruseteren ligger i statsalmenningen ved Murubekken ca. 2 km sør for Murusjøen. Seteren er nevnt i Nicolay Martens grensebeskrivelse fra 1865. Seterdrifta ble avviklet rundt 1940 av daværende eier, Kristian Murumo, født 1885, gift med Gunilla Aronsen, født 1895. Opplysningene om Muruseteren er hentet fra Bydebok for Lierne kommune, bind 5, temahefte 2, Seterbruk og utmarksslått.

I dag har Lierne Nasjonalparksenter etablert en «Bjørnecamp» med lavvo og utsiktstårn på setervollen. Det er uvisst om det finnes rester etter seterbygningene lenger.

4 Utmarksslåtter og slåttemyrer

Det er i dag vanskelig å finne rester etter stakkstenger på myrer hvor det ble slått myrgras (star). Det sies at det i hele Kvelidalen var så mye som 400 stakkstenger på det meste. 300 av disse tilhørte Oppgården på Lars Jensen Kvelis tid. Jordbrukstellinger på 1800-tallet viser at gårdene hentet mye mer gras fra myrslått og utmarksslått enn det de kunne høste på innjorda ved gården. Stort sett kan en vel si at de fleste myrer ble slått der det var mulig å få satt opp ei høystakk. Ei høystakk utgjorde et lass for.

På kartene står det navn på mange myrer, men det er også mange kjente slåttemyrer som ikke står på noe kart. Mange myrer har et navn som ender på –stakkslett, og da behøver en jo ikke tvile på om myra ble slått. En del myrer, hvor en vet at det foregikk myrslått, har vokst igjen. Disse vises da ikke på nyere kart, men de er forsøkt registrert ut fra lokalkunnskap.

Rester av stakkstång nord for Nordbakk.

Martin Haugen ved stakkstånga på Finndalsmyra.

Ellers kan en på mange myrer se hvor stakken har stått fordi det er ekstra frodig vekst med gras og kjerr der, jf. bildet nedenfor. En kan også finne rester av stenger med ståltråd. Det ble ofte satt opp et strenggjerde rundt stakken for å hindre at rein og andre dyr spiste av foret i stakken.

Olav Kvetangen ved et stakkslett nord for Svarttjønna på Kvetangens eiendom.

Foto: Ottar Bergli.

4.1 Utmarksslått og myrslått under gårdsnr 8

I Bygdebok for Lierne kommune, bind 5, temahefte 2, Seterbruk og utmarksslått, er oppgitt følgende utmarksslåtter under Leirbakken:

Stormyra, Kjerrmyra, Furumyrin, Småmyrin, Akrokmyrin, Åsmyrin, Måneskinnstakkslettet, Hitesmyra, Høyrønningen, Oppskerrimyra, Herstakkslettet, Storbergmyra og Fjellstakkslettet. Andre myrer som sannsynligvis ble slått: Flatfjellmyra, Setermyrin, Stakksletta og Hundhæsjan. Mesteparten av myrene ligger sør og vest for gårdene og er således utenfor UKL-området. Ifølge Oddbjørg Genberg var det myrslått på flere myrer nord for Leirbakkgården, opp mot Åsen. Her sto det også ei forbu, som det vises rester etter i dag.

I et dokument i forbindelse med revidering av matrikkelen for Lierne i 1865 er det oppgitt for hver gård hvor mye «*Gaardens Udslaatter og Fjeldslaatter afgiver aarlig*».

Leerbak Østre (gnr. 8, bnr.1 i dag)

Under Leerbak Matr. No 139, Løbe No 166 med 2 underliggende husmannsplasser står det:

a. Sætervoldhø	4 Læs
b. Næsslaatter	12 do
c. Starslaatter	90 læs

Leerbak Øvre (gnr. 8, bnr. 3 i dag)

Gaardens Udslaatter og Fjeldslaatter afgiver aarlig:

a. Sætervoldhø	9 Læs
b. Næsslåtter	4 Læs
c. Starslaatter	73 Læs

Gårdsfolk og drenger på Øvre Lerbak på tur til myrslått. Fra Lars Ingulf's fotosamling.

Høystakk i Leirlia. Fra Lars Ingulf's fotosamling.

Nordbakk (gnr. 8, bnr. 4 i dag)

Rundt Nordbakk er det mye myrer, og mange av disse ble nok slått. «Nordbakkan» leide også slått av Oppgårdan på Auster Stormyra vest for Rømmervatnet og antagelig også flere myrer nærmere Rømmervatnet. Vester Stormyra, som ligger på Nordbakkeiendommen ble også slått.

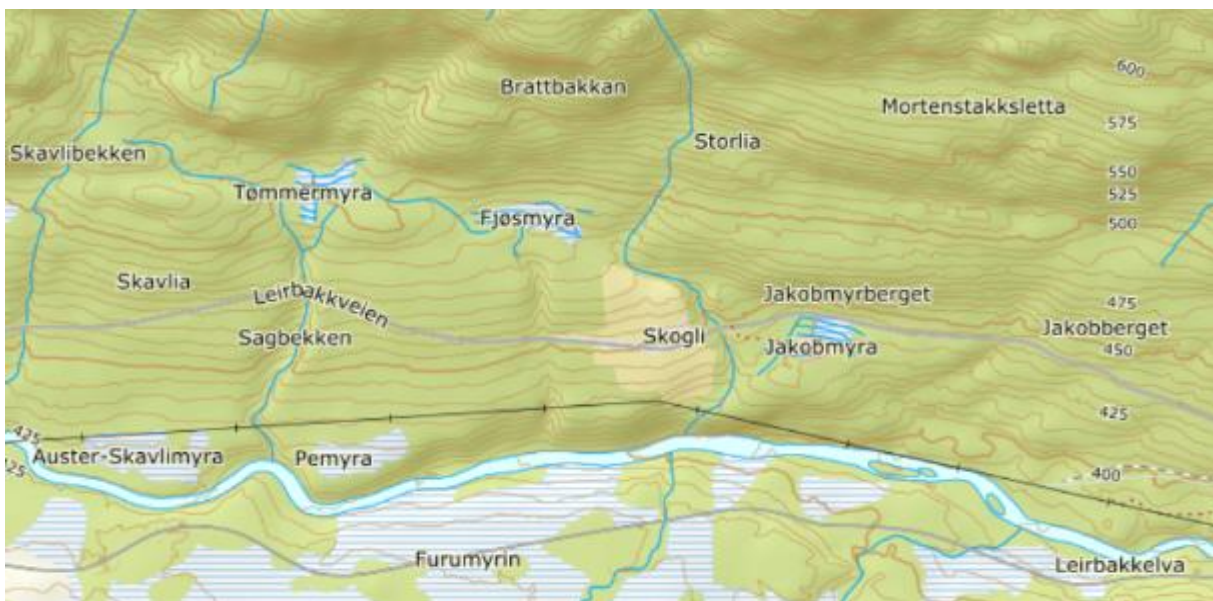
Ved Seterbekken (Jo-Tommassa-bekken på kartet), vest for Nordbakk, ser en tomte etter Nordbua, som var ei relativt stor forbu (ca. 5,5 x 5,5 meter):

Ruin etter Nordbua vest for Nordbubekken. Litt lenger syd ligger det rester etter Vesterbua.

Skoglia (gnr. 8, bnr. 6 i dag)

På kartet finnes navn på flere myrer rundt Skoglia, men det er uvisst om alle ble slått.

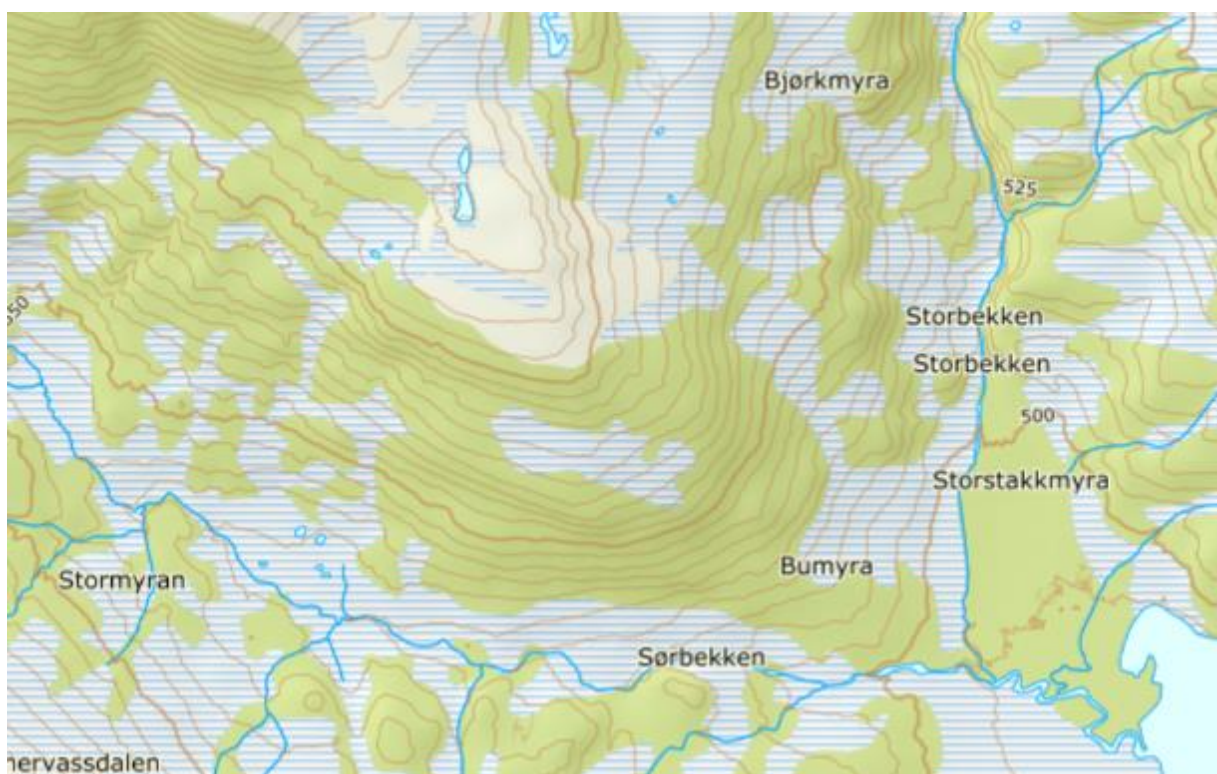
Det som er helt sikkert er at Storlistakkslettet nord for gården ble slått. Her er det fortsatt rester etter ei forbu. Antagelig ble også Tømmermyra og Fjøsmyra slått, selv om de senere er grøftet og

gjenvokst. «Skoglian» slo også flere myrer rundt Råvatnet (utenfor UKL-området). Navnet Mortenstakkslettet, som ifølge kartet ligger langt oppe i reina, tilsier at dette var ei myr hvor det ble satt opp høystakk, men ingen kan i dag si hvem det var som slo der.

4.2 Utmarksslått og myrslått under 14/1

Qvelien (gnr. 14, bnr. 1 i dag)

I temaheftet «Seterbruk og utmarksslått» står det ikke noe om hvilke myrer som ble slått av brukerne i Oppgården. En har derfor måtte forholde seg til navn på myrer angitt på kart, samt opplysninger fra kjentfolk, bl.a. Hans Kveli og Sverre Kveli. I nedenstående kartserie er ikke alle slåttemyrer med ifølge Hans og Sverre. Bl.a. ble myrene ved Rømmervatnet, nedenfor seteren, slått. Her sto det også ei forbu, omtrent der hvor Lars Gunnar og Kari Liljefjäll har bygd hytte.

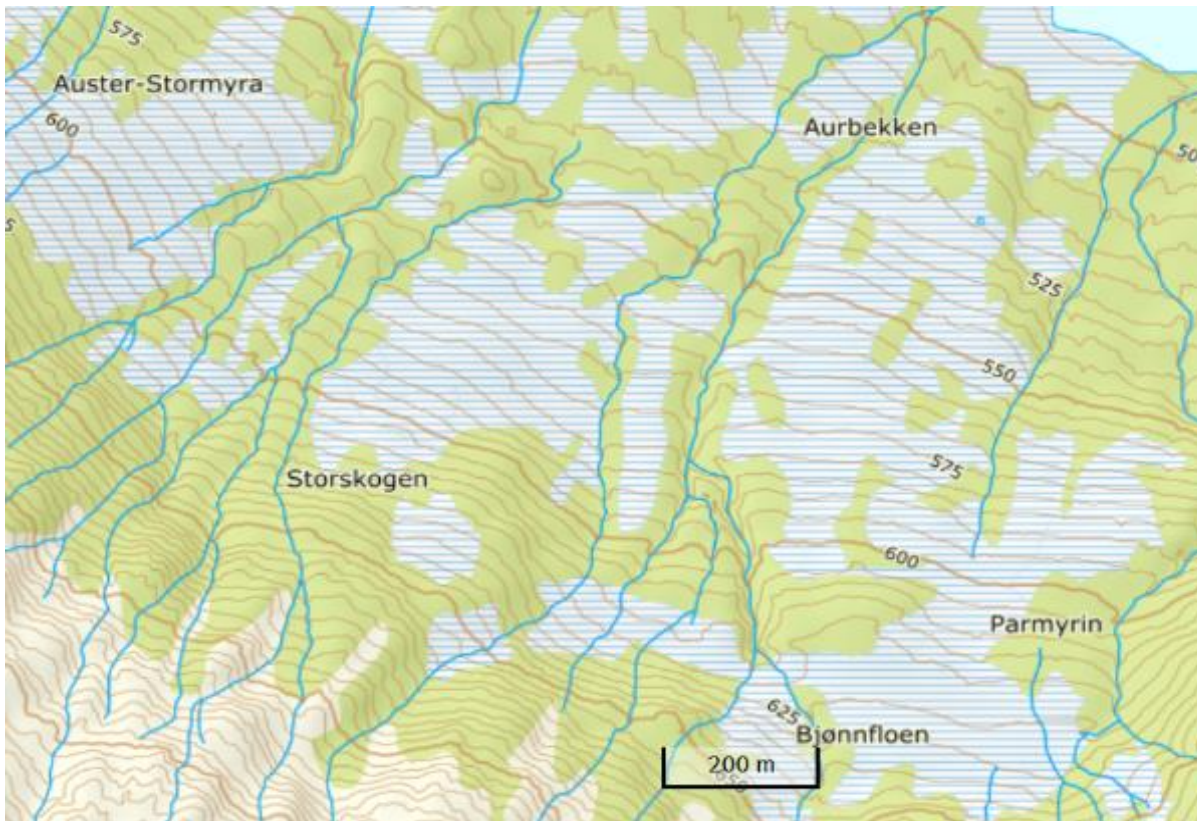

Slåttemyrer nordvest for Vestre Rømmervatn.

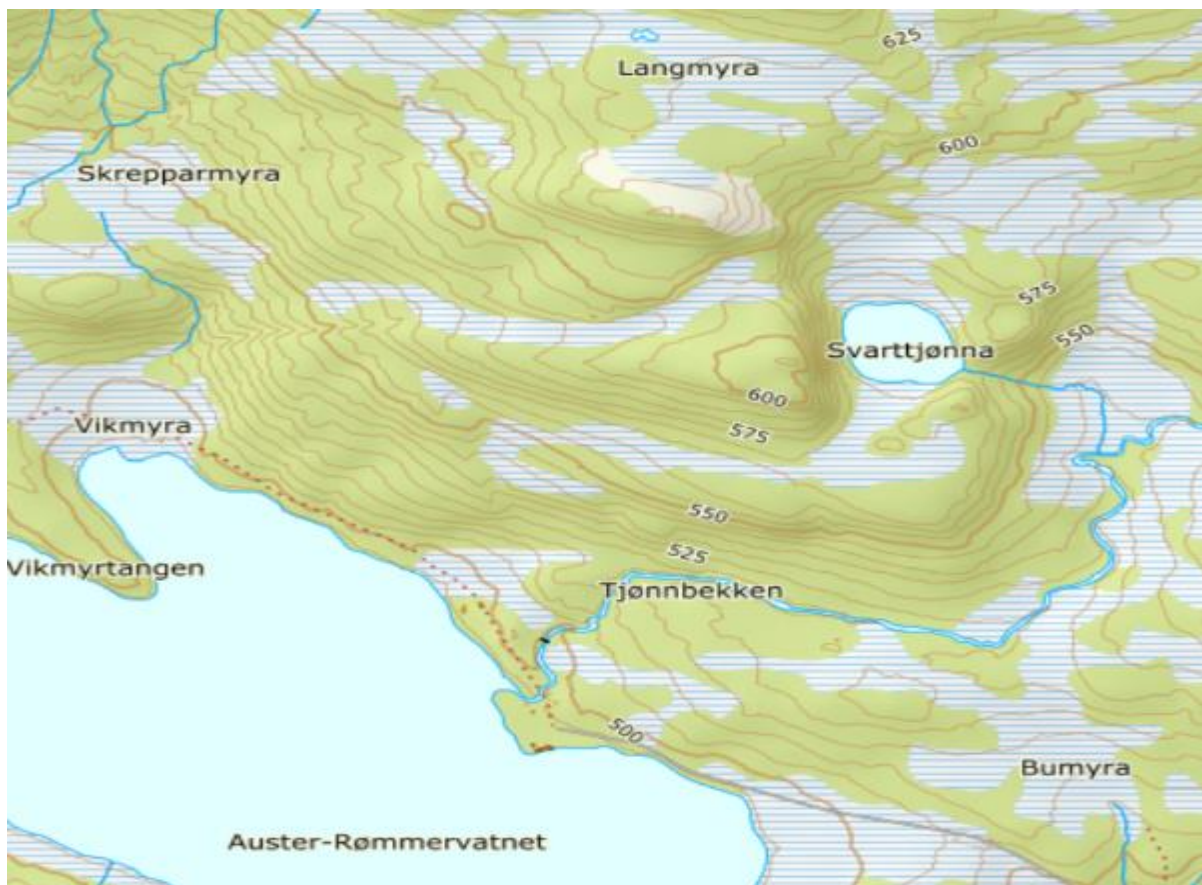
Kartet nedenfor viser myrer i sørvest. Ifølge Sverre Kveli var det «Nordbakkan» som slo Auster-Stormyra. Sverre mener at de var noen av de siste som slo på myra i Kvelia. Han er sikker på at det pågikk myrslått her etter krigen.

Det er også sikkert at «Berglian» slo på Bjønnfloen og på flere av myrene ned mot Rømmervatnet. Sverre Kveli forteller at de hadde satt opp ei «Finngamme» ikke langt fra vatnet, hvor de overnattet når de var «på myra». Sverre har sett rester etter gamma, men det er ikke mulig å finne hvor den sto i dag. I og med at Berglia ligger på andre sida av Storfjellet, forteller det litt om hvor viktig myrslåtten var. Det måtte jo være en nokså strabasiøs vei over fjellet gjennom «Bergliskaret», både når de skulle på myrslått, og når høyet skulle kjøres heim om vinteren.

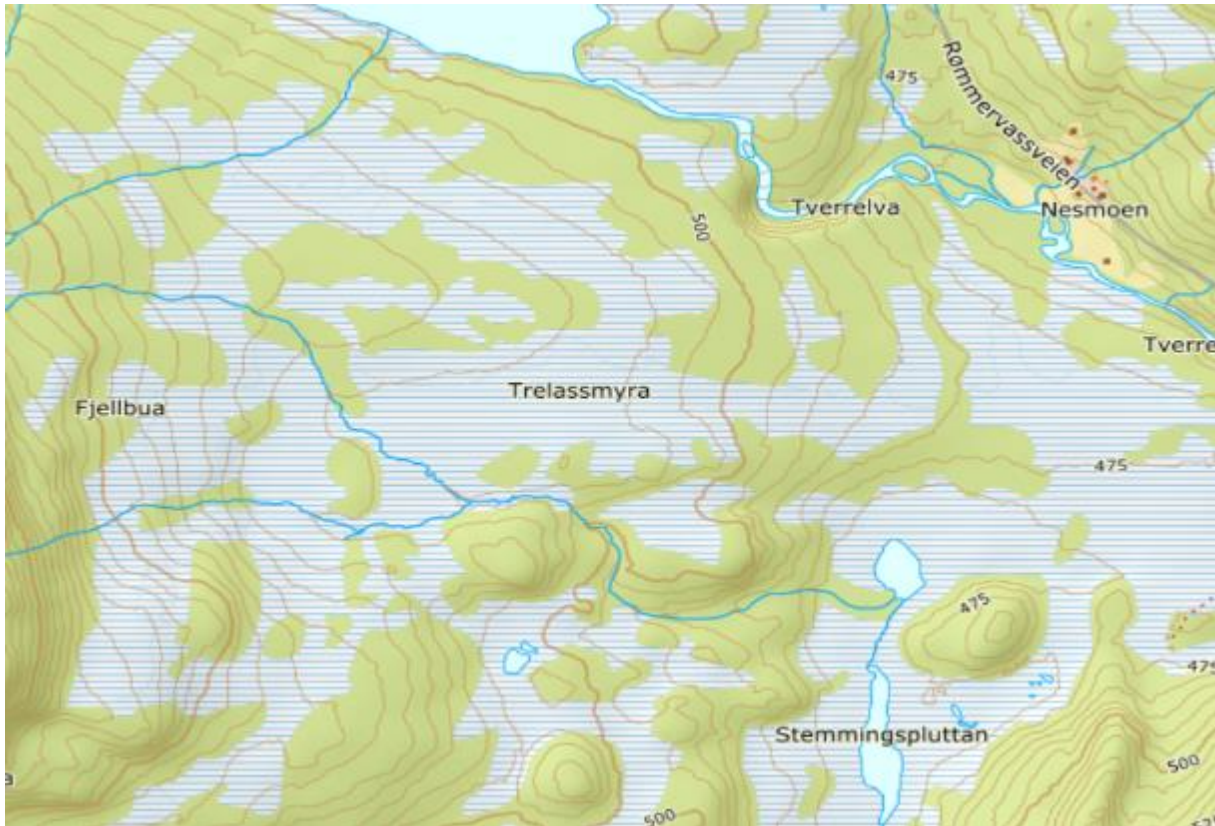
Ifølge Sverre Kveli ble ikke Parmyrin slått, for her var det hesteslipp om sommeren.

«Berglian» slo flere av myrene sør for vestre ende av Vestre Rømmervatn

Alle de 4 myrene nord for Østre Rømmervatn er nevnt i husmannskontrakten til Heggli.

Myrene rundt Stemningspluttan ble også slått av plassfolket i Heggli.

I grunnlaget for revidering av matrikkelen i 1865 står det under Matr. No 148, Løbe No 174 med en «Plads»:

- a. Sætervolder 25 Læs
- b. Opryddet Skoveng 12 do

«Gaaardens Fjeldslaatter benyttes ikke af den nuværende Eier selv, de kan aarlig afgive 120 Læs og bortleies leilighetsvis for en Deel til andre.»

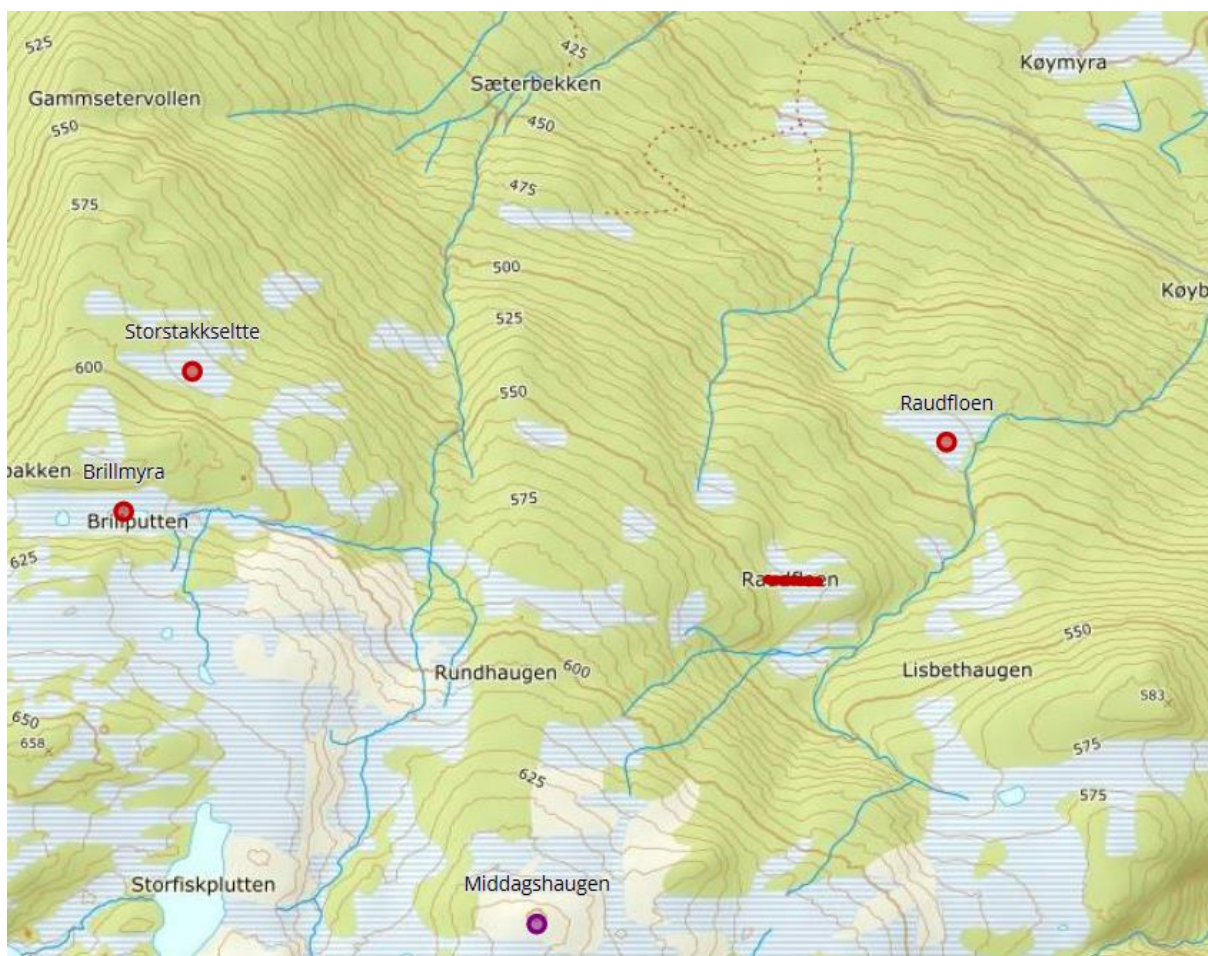
I husmannskontrakten til Fredrik Tunnsjørørvik i Heggli fra 1895 er det i punkt 3 listet opp de myrene som husmannen disponerer for myrslått:

«Fjeldslot har husmanden paa nordre side af østre Rømyrvand, de saa kaldte Vigmyrene. Skræpperbomyren, Gomyren og Langmyren. Paa søndre side af sistnævnte vand, fra Storfeldgrubben og østover til og med slotten omkring Stemningspluttene, Sundmyrene medtaget, untagelse gjøres af Fjeldboslættet, Storstakken nordenfor Fjeldboden og 2 stakslet mit for pladsen Næsmoen, som tilhører denne plads.»

4.3 Utmarksslått og myrslått under 14/3

Harbækvold (gnr. 14, bnr. 3 i dag)

Ifølge heftet «Seterbruk og utmarksslått» hadde gården mange stakkslett austetter lia. Men det er bare noen få myrer som har fått navn på kartene. Lars Harbækvold har registrert navn på alle slåttemyrer og buness som ble slått på et kart i målestokk 1:5000 etter opplysninger fra sin far, Ragnar Harbækvold.

Slåttemyrer og utmarksslåtter på 14/3 Harbækvold. Røde punkter er myrer og bunes som ikke er nevnt på noe kart. Lenger øst (øst for Raudfloen og 14/25 Sandstad) ligger følgende myrer: Storstakkslette, Fugleik-stakkslette og Rundmyra.

4.4 Utmarksslått og myrslått under 14/4

Berglien (gnr. 14, bnr. 4 i dag)

Innenfor UKL-området hadde «Berglian» myrslått på «Storstakkslette» nord for gården. I tillegg leide de myrslått av Oppgården helt nede ved Rømmervatnet på andre sida av Storfjellet. Her hadde de ei «finnkøy» (gamme), som de bodde i når de «lå på myra». I tillegg antas at de slo en del av myrene på sørsida av elva. Det er usikkert om det var Berglia eller Kveliaunet som slo på Nybumyrin. Her står det fortsatt rester etter «Nybua».

Slåttemyr 600 meter nord for Bergli-gården.

Ruin etter «Nybua» ved Oldernesbekken på sørsida. Foto: Ottar Bergli.

Fra jordbrukstellinga i 1865:

Gaardens Fjeldslaatter afgive aarlig 20 Læs

Dertil kommer af aarlig leiet Slætte 20 Læs

4.5 Utmarksslått og myrslått under 14/6, 14/8, 14/9 og 14/12

Nedenfor følger en oversikt over myrer som en er ganske sikker på er blitt slått.

Navn	Hvor	Koordinater	Merknader
Storfloen	14/12 - 14/9	7156591-438577	Registrert i Naturbase
Storsteinmyra	14/12 - 14/9	7156825-438548	Registrert i Naturbase Feil angitt på kartet. Ligger sydvest
Islandsmåssastakkslettet	14/8 - 14/9	7156319-438982	for Svarttjønnna.
Nedre Mårstokkmyra	14/12	7157219-438562	Registrert i Naturbase
<i>Mellom Mårstokkmyrene</i>	14/12	7157554-438707	<i>Gapahuk</i>
Øvre Mårstokkmyra	14/12 - 14/9	7157614-438745	Registrert i Naturbase
Finndalsmyrin	14/12	7157874-438954	Registrert i Naturbase. Stakkstång på nederste myra
Stilljoandersmyra	14/6 - 14/12	7159346-438981	Registrert i Naturbase. Liggende stakkstång i nordvest
Tømmermyra	14/9	7155868-438774	
Andersmyra	14/9	7155531-438234	
Grubbstakkslette	14/8	7156105-439629	Liggende stakkstång
Ol-Olsastakkslettet	14/8	7156007-439779	Kan ane hvor stakkstånga sto
Gamstakkslettet	14/8	7155213-440110	
Myr nord for Svarttjønnna	14/8	7156648-439232	Registrert i Naturbase
Myr mellom Bustad- haugen og Svarttjønnna	14/8	7156955-439443	Registrert i Naturbase
Myr nord for			
Kvetangseteren	14/8	7157649-440018	Forbu ved seteren
Rauebergfloen	14/8 og 15/1	7155921-440691	

Ny-Kvelien (gnr. 14, bnr. 6 og 12 i dag)

Fra jordbrukstellinga i 1865:

Gaardens Udslaatter og Fjeldslaatter:

a. Sætervoldhø 12 Læs

b. Rydning 24 Læs

c. Starslaatter 60 Læs

Qvebrænden (gnr. 14, bnr. 9 i dag)

Fra jordbrukstellinga i 1865:

af Gaardens Fjeldslaatter kan aarlig faaes 12 Læs

hvor foruden kan ogsaa leies aarlig 20 Læs.

Qvetangen (gnr. 14, bnr. 8 i dag)

Fra jordbrukstellinga i 1865:

Gaardens Udslaatter og Fjeldslaatter afgive:

- a. Sætervoldhø 2 Læs
 b. Starfoder 32 Læs
 hvortil leies 10 Læs aaarlig.

Myrslåttedag på Øvre Mårstokkmyra 14. august 2020. Foto: Ottar Bergli.

4.6 Utmarksslått og myrslått under 15/1, 16/1, 16/2 og 17/1

Det spesielle med Kvemo-gårdene var at de både hadde setrer og rett til myrslått på svensk side av grensen. I heftet «Seterbruk og utmarksslått» er opplistet følgende utslåtter under Kvemoen: Fosdalsmyrin, Storsteinmyra, Øvernessa, Nernessa, Peklompmyrin, Hemnessmyrin, Skrapmyrin, Bjørkslått, Lissbumyra og Gamsetermyrin.

Qvemoen (vestre) (gnr 15, bnr. 1 i dag)

Fra jordbrukstellinga i 1865:

Gaardens Udslaatter og Fjeldslaatter:

- a. Sætervoldhø 7 Læs
 b. Næsfoder 10 Læs
 c. Starmyrer 32 Læs

Qvemoen (østre) (gnr. 16, bnr. 1 i dag)

Fra jordbrukstellinga i 1865:

.....,Gaaardens Udslaatter og Fjeldslaatter:

af Starfoder fin,,,,,des paa Eiendommen kun 4 Læs.

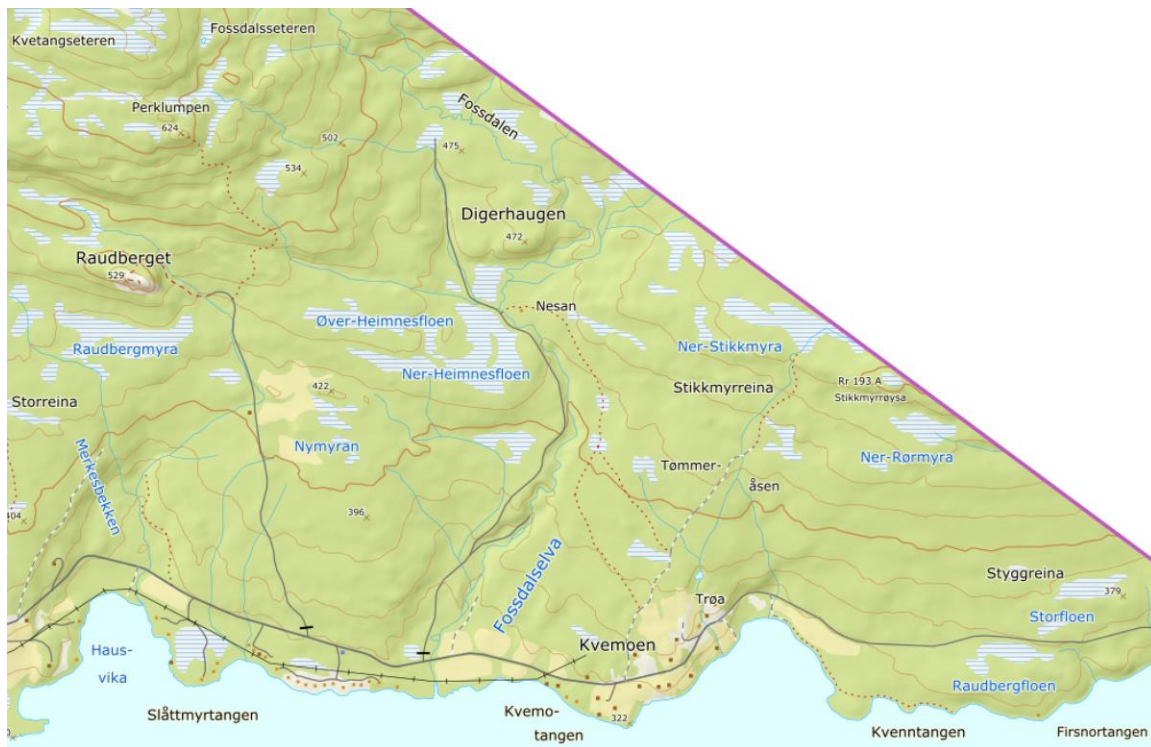
*Paa svensk Grund: Sæterhø aarlig 6 Læs
 Starfoder 40 Læs*

Qvemo (Trøen) (gnr. 16, bnr. 2 i dag)

Fra jordbrukstellinga i 1865:

af Udslaatter tilhørende Eiendommen faaes aarlig kun 2 Læs Star

*Paa svensk Side Sæterhø 3 Læs
 Starfoder 20 Læs*

Kvemogårdene slo langt flere myrer enn de som er navnsatt på kart.

Murumoen (gnr. 17, bnr. 1 i dag)

Fra jordbrukstellinga i 1865:

Gaardens Udslaatter og Fjeldslaatter:

- a. Sætervoldhø 6 Læs
- b. Starfoder 60 Læs

I heftet «Seterbruk og utmarksslått» står det : «*Jordbrukstellinga i 1870 forteller at Marith Pedersdatter på Murumoen har sine utslåtter inntil 1 mil fra gården hvor det høstes 66 lass. Seterdrifta ble avviklet rundt 1940 av daværende eier Kristian Murumo, mens utmarksslåtten ble avviklet noe før, i 1930.*»

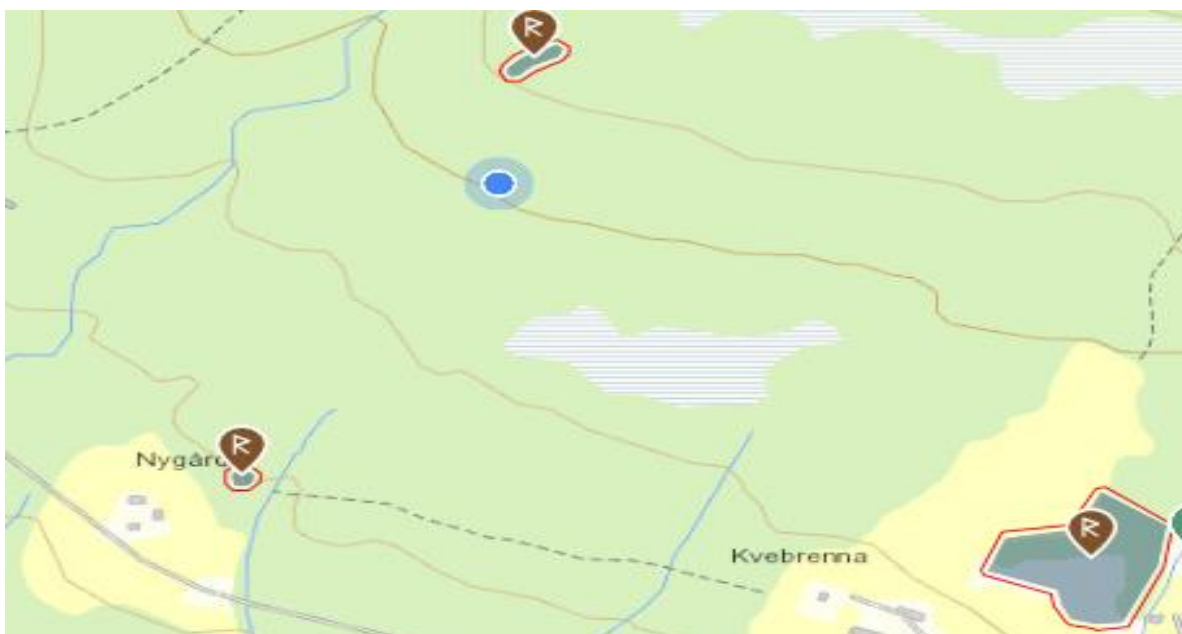
5 Registrerte gravhauger

Under kulturminnesok.no¹ finner vi gravhauger på følgende steder innenfor UKL-området:

Kvøbrenna (Storbrenna) 14/9 og Nygård (Litjbrenna) 14/13

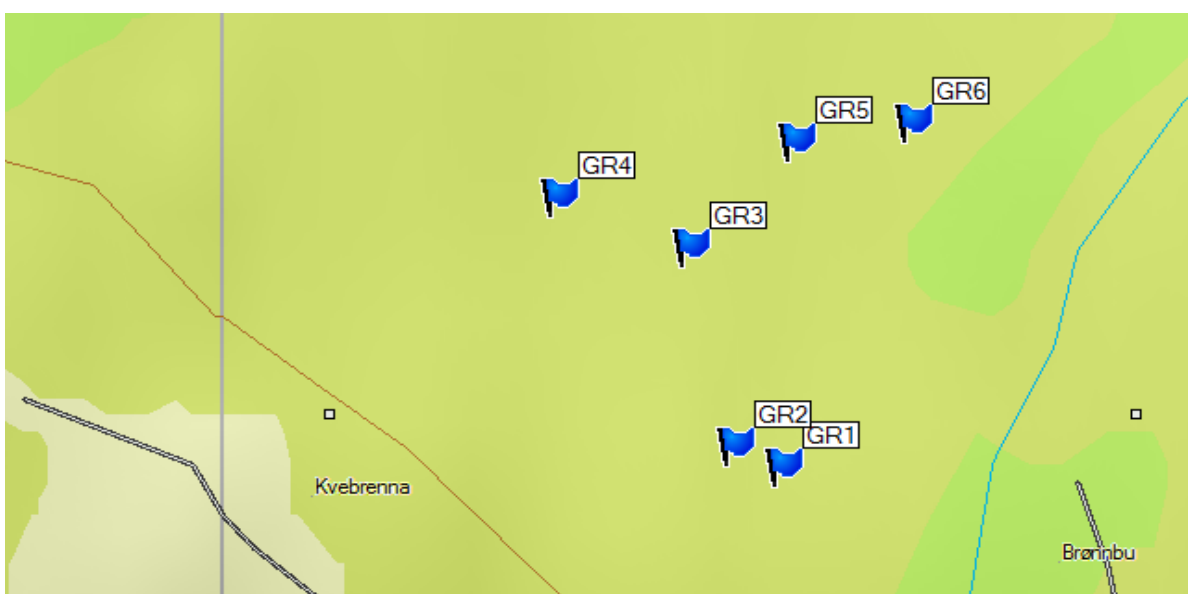
Det er registrert en ganske stor haug like ved innjorda i Litjbrenna. Ca. 1 km ovenfor Nygård (Litjbrenna) ligger det 3 små gravhauger.

¹ Kulturminnesøk er en tjeneste fra Riksantikvaren, og driftes av en redaksjon. Informasjonen om de fleste kulturminnene i Kulturminnesøk kommer fra kulturminnebasen [Askeladden](#) som forvaltes av Riksantikvaren. Det kommer daglig nye kulturminner inn når fylkeskommuner, museer, kommuner, Sametinget og Riksantikvaren registrerer og oppdaterer innholdet i Askeladden.

Registrerte gravhauger/gravfelt i Askeladden.

Et område på 15 dekar, som omfatter de 6 gravhaugene i Kvebrenna, er fredet:

De 6 gravhaugene i Kvebrenna (Storbrenna).

Rydding av gravhaugfeltet i Storbrenna ble gjennomført som et UKL-tiltak i 2019/2020. Kaffeservering og informasjon om gravhaugene 31. juli 2020.
Foto: Ottar Bergli.

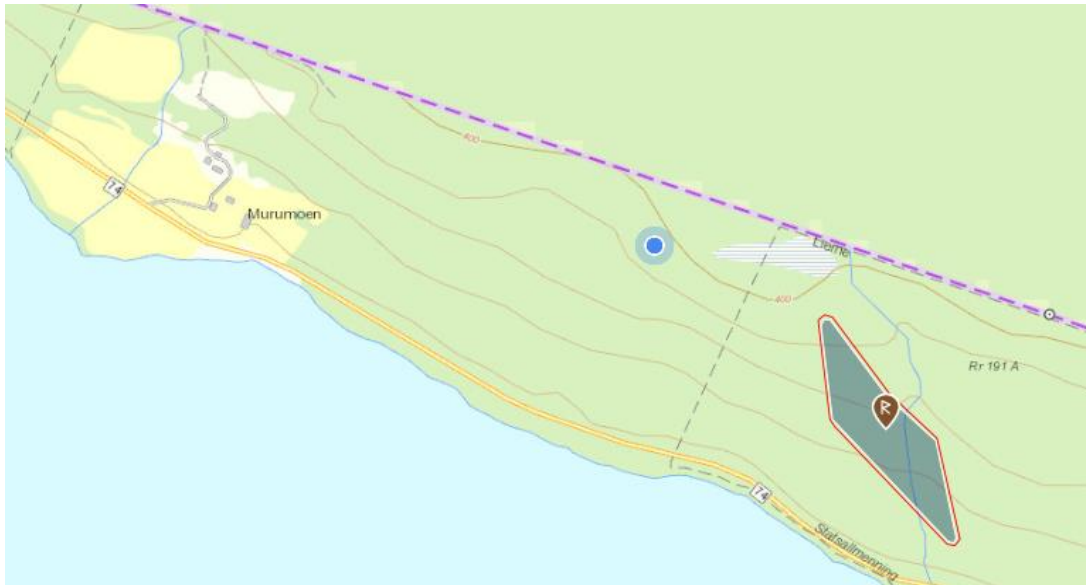
Gravhaug i Storbrenna før og etter rydding. Foto: Ottar Bergli.

Brønnbu 14/19

Det er registrert en gravhaug på Brønnbu, men denne har det ikke vært mulig å påvise. Den er registrert på kart like nedenfor Smeddifloen.

Murumoen 17/1

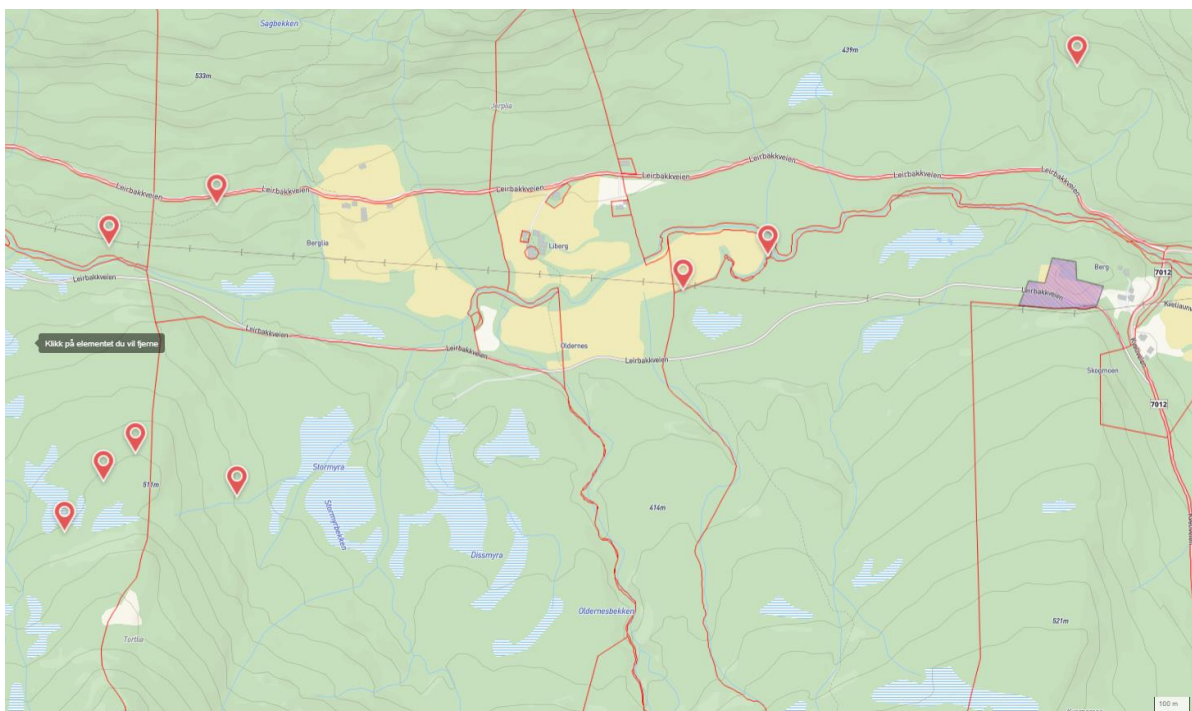
Øst for Murumoen er det registrert et gravfelt. Det er vanskelig å påvise dette i dag. Om feltet står det følgende under kulturminnsok.no: «Gravfelt med røyser og hauger. Gravminnene er nevnt i et dokument i Topografisk arkiv fra 1912. Alle gravhaugene kunne ikke gjenfinnes, men utelukker ikke at de kan være der. Det har vært aktivitet med skogsmaskiner i området.»

Gravfelt ved Murumoen

6 Registrerte fangstgroper

Det er kartlagt en rekke fangstgroper (dyregraver) innenfor UKL-området. Bare en er registrert i Askeladden.

Mellom Berglikammen og Kveliberget er det kartlagt 9 groper som en antar er gamle fangstgroper.

Fangstgroper på 14/1 Oppgården (2 stk.) og 14/8 Kvetangen.

I tillegg er det registrert ei fangstgrop nord for Østre Rømmervatn, men denne er ikke nøyaktig kartlagt.

Fangstgropa bak Raudberget etter at Nils Ivar Wallinder ryddet vekk all vegetasjon.

Nedenfor følger en oversikt med koordinater for de fangstgropene som er kartlagt med GPS.

Navn	Gnr/bnr	Breddegrad	Lengdegrad
Fangstgroper:			
Ivabygget	8/6	7155706	433190
Ivabygget	8/6	7155795	433539
Kvetangen	14/8	7156580	440560
Østre Rømmervatn	14/1	7157874	434617
Østre Rømmervatn	14/1	7157970	434495
Berglikammen (skaret)	14/5	7154875	433125
Berglikammen	14/5	7155028	433208
Berglikammen	14/5	7155060	433266
Nedenfor			
Berglikammen	14/46	7155068	433540
Jensnessa	14/58	7155535	434844
Stillelva	14/58	7155579	435051
Ovenfor Setervollen	14/1	7156041	436009

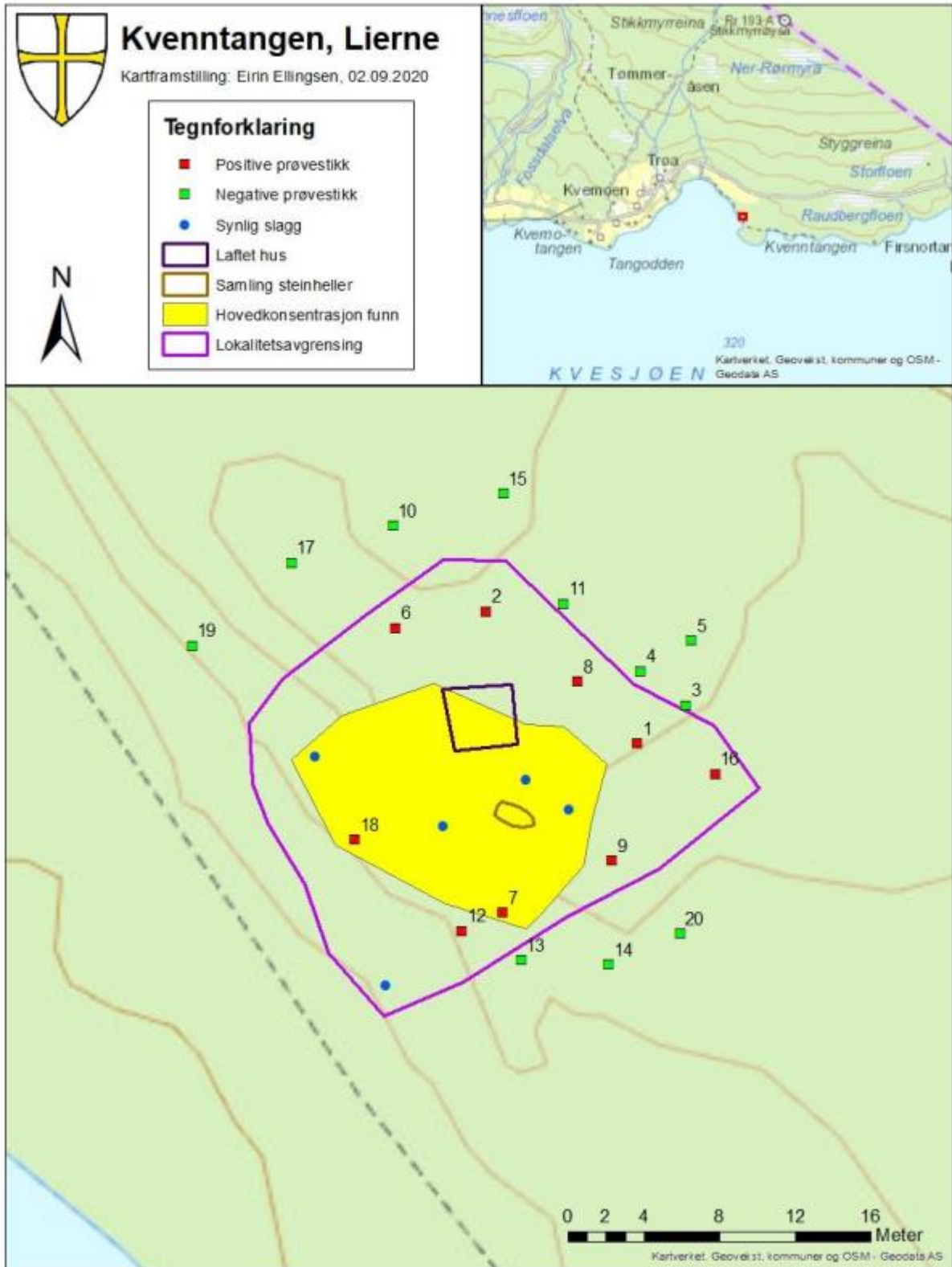
7 Registrerte slagghauger etter jernvinneanlegg

I Askeladden er det registrert 5 jernvinneanlegg ved Kvesjøen. På to av dem er det lett å påvise slagg. På Brønnbu 14/19 er det tydelig en slagghaug på innjorda rett nord for tunet. På Kvenntangen øst for Trøa er det også tydelig spor etter slagg. Her er det plassert ei bu oppe på slagghaugen, slik at den ikke er så lett synlig.

Slagghauger/Jernvinneanlegg rundt Kvesjøen (fra Askeladden).

I september 2020 ble det foretatt en kontrollregistrering på jernvinneanlegget ved Kvenntangen øst for Trøa. Bruk av metalledetektor ga mange utslag rundt den tømmerhytta som står ved slagghaugen. Det ble gravd 20 prøvestikk, hvorav 9 var positive. Det ble ikke påvist spor etter selve jernvinneovnen, men prøvestikk viste store mengder slagg, og noen av slaggbitene hadde rød leire på den ene siden. Dette kan være rester av veggene i ovnen. Rapporten konkluderer med at en utgraving må til for å kunne si med sikkerhet at det har vært en jernvinneovn her.

Fra Haugen og Ellingsens rapport fra kontrollregistrering 01.09.2020.

8 SEFRAK-bygg

I 1983 gjennomførte kulturkontoret ved Lierne kommune en registrering av alle såkalte SEFRAK-bygg. SEFRAK er et landsdekkende register over bygninger bygd før 1900. Registreringa ble organisert av fylkeskommunen i samarbeid med kommunen. Status i tabellen nedenfor er ikke diskutert med bygningskyndige.

Her er ikke tatt med bygninger som er bebodd i dag, som er i bra stand og blir vedlikeholdt av eier.

Gnr/Bnr	Navn på gården	Bygning	Antatt oppført	Status 2017
8/2	Leirlia	Våningshus	1875 (årringsdatering)	Stort behov for restaurering hvis det skal berges.
8/4	Nordbakk	Stabbur	Først på 1800-tallet	I bra stand.
8/6	Skoglia	Våningshus	1856 (årringsdatering)	Eier ønsker å rive huset da det er lite vedlikeholdt.
8/7	Nergården (Ingulfsplass)	Våningshus	Ca. 1903	I brukbar stand, men det er behov for vedlikehold. Har vært brukt som feriebolig.
8/8	Nordmo	Våningshus	1903	Stort behov for vedlikehold. Brukes som feriested i dag.
14/1	Oppgården	Våningshus	1858	Bra vedlikeholdt. Malt siste gang i 2015.
14/1	Oppgården	Driftsbygning (steinfjøs)	1860	Steinmuren er usikker. Utbuling påvist. Tiltak vurderes. Kan bli aktuelt å bygge den opp på nytt.
14/1	Oppgården	Stallbygning	1897	Moderne kjøkken bygd inn i nordre del i 2004. Støpt forskansningsmur på nordsida i 2001.
14/1	Oppgården	Bekkstue	1860	Oppstramming i 2010. Tilbygg på vestsida gjenoppbygd samtidig.
14/1	Oppgården	Melkhus	Ca. 1870	Restaurert i 2010. Nesten som nytt.
14/1	Oppgården	Brønnhus	1880	Restaurert i 2010. Nesten som nytt.
14/1	Oppgården	Smie	Ca. 1848	Restaurert i 1998/99.
14/1	Oppgården	Badstu	1834	Restaurert i 2017/2018. Brukt på nytt til røyking av kjøtt i 2018.
14/1	Oppgården	Sommerfjøs	1860-1870	Restaurert i 2012/13.
14/12	Jevrum	Våningshus	1856 (årringsdatering)	Flyttet fra Østgården. Tømmer-kassen satt opp på ny mur øst for Tverrelva, men ikke gjort noe mer.

14/67	Nygård (Litjbrenna)	«Masstu»	1876 (årringsdatering)	Står, men er nokså forfallent. Lite aktuelt med restaurering.
15/2	Kvemo Vestre	Driftsbygning (steinfjøs)	Ca. 1870	Det ble gjennomført sikringstiltak rundt bygningen i 2021, jf. plan laget av Niclas Naels 2020.
15/2	Kvemo Vestre	Jordkjeller	Ca. 1870	Er intakt, men problemer med fuktighet. Kan måtte gjøres noe med taket. Begge dørene må skiftes.
16/4	Bjørkås	Stabbur	1832 (årringsdatering)	Sto i fare for å rase sammen. Eier har satt i gang restaurering.
17/1	Murumoen	Våningshus	1857 (årringsdatering)	Tømmerkassen i bra stand. Støpt grunnmur.
17/1	Murumoen	Låve	1864 (årringsdatering)	Tømmerkassen i bra stand.
17/1	Murumoen	Stabbur	1846 (årringsdatering)	I bra stand, holder på å sige ned i bakkant.

Tømmerkassen av «Østgårdsstuggu». Foto: Johannes Heir.

Det gamle våningshuset, som sto på nedre side av veien i Østgården, ble demontert i 1998, og tømmerkassen ble satt opp på nytt på ny tomt. Denne bygningen inneholder mye historie. Huset ble flyttet fra Kveliaunet på slutten av 1800-tallet. I huset har det vært skystasjon, overnattingssted for skolebarn, møtested for kommunestyret, festlokale, poståpneri, butikk og telefonsentral. I 2017 ble det tatt boreprøver av tømmeret for å bestemme alder. En prøve viser at stokken ble hugget i 1816. Ellers er prøvene fra 1851-59 og 1891-92. En vet at en del av bygningen ble satt opp på Kveliaunet rundt 1860. Da huset ble flyttet til Østgården ble det påbygd både i lengde og høyde. En teori er at den eldste delen av bygningen kan stamme fra Nergården (egen gård i perioden 1826 – 1846). Det er mulig at bygningene på Nergården lå på sørsida av elva, i området Kveliaunet.

9 Gamle ferdselsveier

Opplysningene nedenfor er for det meste hentet fra en artikkel Sigvart Kveli skrev i 1990. For detaljer vises til Bygdebok for Lierne kommune, bind 5, temahefte 4, Ferdselsveier. Dette er hesteveier som ble brukt før bilveien mellom Kvelia og Sandvika ble bygd i 1913. Bildet nedenfor er fra kartet hvor Sigvart tegnet inn de 4 vegtraseene over fjellet til Sandvika. Veien fra Kveliaunet, inntegnet med rødt, er den eldste veien, mens den veien som er inntegnet med blått er den veien som ble brukt fra Kvelia sentrum inntil bilveien var ferdig bygd i 1913.

Gamle ferdselsveier mellom Kvelia og Sandvika

Kvelia – Nordli kirke

Ifølge Sigvart var det to forskjellige vegtraseer fra gammelt av mellom Kveligrenda og Nordli. Begge traseene synes å ha hatt sitt utgangspunkt fra Oppgården. Begge traseene gikk over ei bru nedenfor Kveliaunet, som det enda finnes rester etter på begge sider. Den eldste veien gikk nedenfor dagens vei helt til der kraftlinja krysser veien i dag. Den nyere vegen, som det enda vises spor etter, gikk ovenfor nåværende vei, og over Flatmyrene, helt til den kom inn på dagens vei øverst i Seterlia. Fra Røde-Korshytta gikk den eldste veien rett vestover og ned mot kirka. Den nyeste veien, som det var lagt mye mer arbeid på ifølge Sigvart Kveli, gikk over Dotra og nedover mot Sandvika noenlunde der hvor veien går i dag.

Berglia – Nordli kirke

Vegen, som det fortsatt er tydelige spor etter flere steder, startet fra Oldernes og gikk på østsiden av Oldernesbekken opp til Nybumyr. Videre gikk den over myrene, straks vestenfor Skrapptjønna og nedover dalen til Vargtjønna. Derfra gikk veien over Tørrelmyra, over Elimyra og direkte ned mot kirka.

Leirbakken – Nordli kirke/Strand

Det er vanskelig å finne spor etter denne veien i dag, men den er tegnet inn som kjerrevei på gamle

kart. Veien gikk på skrått oppover lia fra Leirbakkgårdene, mellom Fredrikstjønna og Spjettfjellet. På sydsiden gikk den nedover på skrå forbi Sandviksetra og ned til Knutgården eller til Strand.

Leirbakken – Nordbakk – Ingulfsvand

Også denne veien er inntegnet på gamle kart. Den vises tydelig oppover lia fra Leirbakken Øvre. Så gikk den tydeligvis på vestsida av fjellet, antagelig forbi Nordbakkseteren og til Nordbakk. Videre gikk den nordover og ned til Ingulfsvandet.

Kvemoen – Kvelia

Sigvart Kveli har også beskrevet den gamle veien mellom Kvemoen og Kvelia: «*Fra Kvemoen har antakelig den gamle vegen gått over Fossdalselva med bru omtrent der den nåværende brua står, videre til Kvetangvika og tett forbi stuebygningen på Kvetangen. Derfra skrått opp gjennom skogåsen og fram til Brønbu. Det er her enda merker i terrenget etter vegen. Fra Brønbu tett forbi Kvebrenna og Nygård, over Tverrelva ved nåværende bru og opp til Kvelia.*» Veitraseen ble ryddet, klopplagt, og oppjustert til en flott tursti i 2019.

I 2020 ble den gamle veitraseen mellom Bakklund og Kvetangen registrert og ryddet. Nils Ivar Wallinder og Olav Kvetangen sto for arbeidet med rydding, planering og klopplagging over våte områder. Dette er blitt en populær tursti.

Både denne stien og andre stier i Kvelia, som er ryddet av Kvelia UKL, blir pusset med gresstrimmer to ganger hver sommer.

Leirbakkdalen – Kvelia

Her siteres også Sigvart Kveli: «Denne veien synes å ha gått på begge sider av Leirbakkelva ned til Berglia men derfra på sydsiden av elva og ned til Berg. Litt vest for Berglia var det bygget bru over elva, og denne var kjørbær med hest. Ferdseleu gikk delvis over denne brua, og delvis forbi Bergligårdeu, nedover jordeg og over elva til Oldernes.»

Harbækvold – Muruneset

I nevnte temahefte står det: «Det er beskrevet en landveis forbindelse mellom Harbækvold og Muruneset langs sørsida av Kvesjøen. Ved «Kvemohytta» svingte vegen sørover vest og sør for Middagshaugen og krysset dagens RV 74 like øst for Vangen. Videre på østre side av Kalvikhøgda hvor den øst for «Jakthuset» kom inn på en annen ferdselsveg mellom NyJork og Murusjøen. Traseeu gikk så videre noen hundre meter sør for nåværende skogsbilveg sør for Skograuberget. Sør for Murubekkhytta tok den av fra vegen og fulgte sørsida av Murusjøen til utløpet av Muruå'n.»

Kvemoen - Holand

Det er også beskrevet en gammel ferdselsvei mellom Holand og Kvesjøen. Også denne veieu kom ned til «Kvemohytta». Her tente man bål som tegn på at man trengte båtskyss videre over til Kvemoen.

10 Skytterbaner

I Kvelia har det vært 3 skytterbaner, som alle nå er nedlagt. De første skytekonkurransene foregikk på innjorda på Harbækvold, hvor Kveli skytterlag ble stiftet i 1909. I 1911 ble det gjort vedtak om å bygge en kommunal skytebane, og i 1912 var denne godkjent og klar til å tas i bruk. Standplassen var syd for det gamle våningshuset på Harmoen med skyteretning rett sydover langs bekkdalen der Harbekken kommer. Her var det både 100 m, 200 m, 400 m og 600 m. Det var skyttergraver på alle hold, med 3 «heiseskiver» på 200 m, 3 på 400 m og en på 600 m. Senere ble det også grav ut skyttergrav og satt opp 4 «heiseskiver» på 100 m.

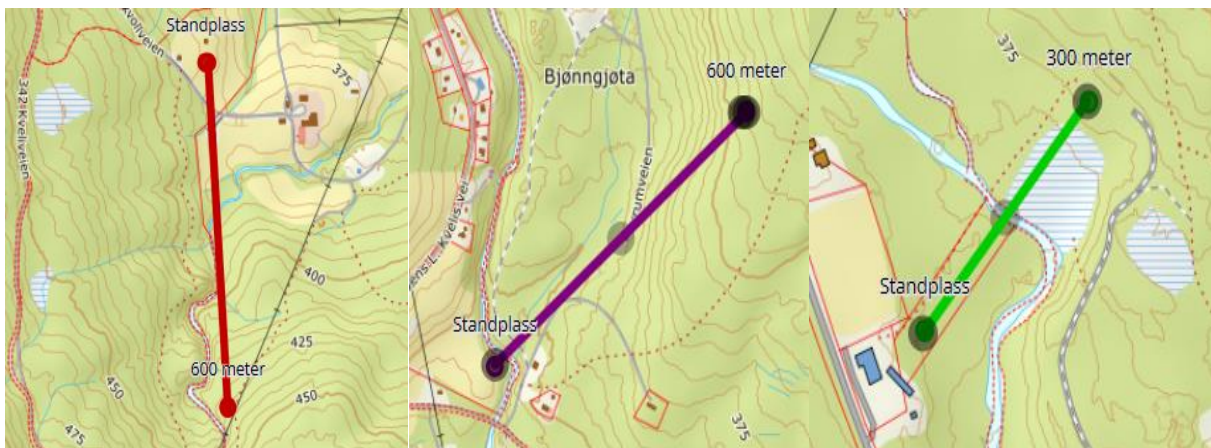
I 1926 ble det besluttet å bygge ny bane på Martin Haugens eiendom på østre side av Tverrelva. Standplassen var 25 m fra elva med skyteretning mot nordøst. Her var det også 100 m, 200 m, 400 m og 600 m. På alle holdene ble det gravd ut anvisergrav og tømret forskansningsvegg mot jordvollen. Det var 4 skiver på 100 m, 4 på 200 m, 6 på 400 m og 2 på 600 m, alle med skivestativer av tre. Senere ble det også bygd hold på 300 m med 5 skivestativer av jern. I 1929 og 1930 ble det oppført et skytterhus i tilknytning til baneanlegget. Dette bygget fungerte også som forsamlingshus for Kveligrenda inntil Kveli samfunnshus sto ferdig i 1955. Skytterhuset ble kjøpt av Hans Kveli og satt opp som redskapshus ved oppkjørselen til Oppgården. Det er revet i dag, og tomta er planert som parkeringsplass.

Skytterstevne i Kvelia rundt 1930. Fra Lars Ingulfs fotosamling.

I 1957 ble det tatt i bruk en ny skytterbane ved det nybygde samfunnshuset. Standplassen ligger like ved samfunnshuset med skyteretning mot nordøst. Her var det bare 100 m og 300 m. 300 m-holdet har ikke vært brukt de siste 15-20 åra, og er gjenvokst. På 100 m er det skivetrekk, som har vært i drift helt til de siste årene. I 1977 ble det bygd tak over standplassen, og året etter ble det også støpt dekke på standplassen.

Ovenstående opplysninger er hentet fra jubileumsberetning til Kveli skytterlag i forbindelse med 75-årsjubileet i 1984.

Skytebane på Harbækvold

Skytebane på Jevrum

Skytebane ved samfunnshuset

11 Nyere kulturminner

Det har vært en målsetting for Kvelia utvalgte kulturlandskap å ta et spesielt ansvar for kulturhistorien fra 1950-tallet. Gjennom snart 20 års galskap med Pe-Torsa har vi meget gode forutsetninger for å gjøre det.

Kveli samfunnshus

Samfunnshuset ble bygd i 1955 med 3 lag som eiere: Kveli skytterlag, Kveli husmorlag og Kveli idrettslag. Senere er alle de 3 lagene lagt ned, slik at huset nå er registrert som et eget SA. Ved samfunnshuset ble det bygd både fotballbane og skytterbane. Samfunnshuset har vært gjenstand for flere restaureringer og fremstår i dag i meget god stand.

Kveli filial

Forretningsbygget ble oppført i 1946 som en filial under Liernes Forbruksforening. Da styret for Liernes Forbruksforening valgte å legge ned filialen i 1990, ble bygget overtatt av Kveli utviklingslag, som ble stiftet samme år nettopp for å redde butikken. Butikken er senere drevet av to forskjellige eiere under navnet Kvelibua. Bygningen er pusset opp og påbygd flere ganger.

Kveli skole

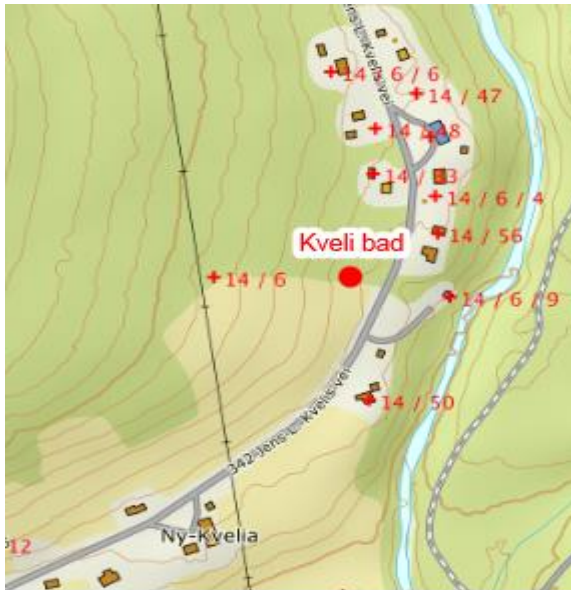
Gamle Kveli skole ble bygd i 1906. Den lå nedenfor veien der nedkjørselen til Nergården er i dag. Siste år det ble holdt skole der var skoleåret 1958/59. Deretter ble loftet på Kveli samfunnshus tatt i bruk som skolelokale. Gammelskola ble solgt, og vi finner igjen første etasje som hytte i Trøa. Tomta ble planert i forbindelse med anlegg av ny gårdsvei til Nergården.

Bildet er fra Widerøes flyfoto i 1961.

Kveli bad

Kveli bad ble bygd i perioden 1945 - 1952 som et felles badeanlegg for hele Kveligrenda. Her var det badstu i tillegg til dusjer og karbad. Badet ble solgt til Per Jåma midt på 1970-tallet.

Bildet av badet er utklipp fra Widerøes flyfoto fra 1961.

Hele historien om Kveli bad kan du lese på følgende URL-adresse (kopier og lim inn i nettleseren):
<https://kveliaukl.no/wp-content/uploads/2020/03/kveli-bads-historie.pdf>

Som et UKL-tiltak ble badehustomta ryddet i 2020. Dette var et omfattende arbeid da både selve tomte og området rundt var helt igjenvokst og igjengrodd. Sommeren 2021 ble det anskaffet møbler på den renska grunnmuren. Inventaret består av et steinbord, to lenestoler i tre, 4 sittebenker, en bålpanne og en hagedusj (som ikke er påkoblet vann enda). Badehustomta er blitt en flott rasteplass, som kan benyttes både av innbyggere i Kvelia og veifarende.

34 personer fikk servert kaffe og klenning under «gjenåpninga» 29. august 2021. Foto: Ottar Bergli.

Kraftstasjon i Tverrelva

Her er utdrag fra et notat Martin Haugen skrev om kraftstasjonen 19.09.2017:

«Det var dam der elva renner ut fra Østre Rømmervatn. Stasjonen lå i Tverrelva nedenfor Sommerfjøsbakken (huset til Ole Kristian og Ragnhild), og ble ferdig bygd i 1913. Kraftstasjonen

hadde en turbin som ble drevet av vannet, og den drev igjen det elektriske aggregatet som ga strøm. Oppgården, Jevrum og Østgården var sammen om anlegget. En flom i 1929 skadet både dam og kraftstasjon så mye at de ikke ble bygd opp igjen. Turbin og aggregat ble solgt. De tre brukene kjøpte så Vestingshaus motoranlegg med batteripakke, en til hver gård, som senere leverte strøm til lys.»

Nedenfor kraftstasjonen var det ei fellessag som ble drevet med strøm fra kraftstasjonen. Dette var bare mulig om våren med stor vannføring.

12 Bilder av Kvelia fra Lars Ingulfs fotosamling

De to bildene på forrige side antas å være tatt på slutten av 1800-tallet.

Kilder:

Gårdshistorie Nordli, Bind III

Reidar Bollings gårdshistorie

Norges Bebyggelse

Bygdebok for Lierne kommune, bind 5, temahefte 4, Ferdselsveger

Bygdebok for Lierne kommune, bind 5, temahefte 2, Seterbruk og utmarksslåtter

Diverse husmannskontrakter, kjøpekontrakter og kårkontrakter

Diverse offentlige dokumenter

Perm med registrerte SEFRAK-bygg (1983-84)

Kulturminnebasen Askeladden

Jubileumsberetning Kveli skytterlag 75 år

Intervju og notater fra Hans Kveli, Sverre Kveli, Oddbjørg Genberg, Martin Haugen, Bjørnar Skjelbred, Ragnar og Lars Harbækvold, Lars og Peder Bergli og Reidar Kjelvik